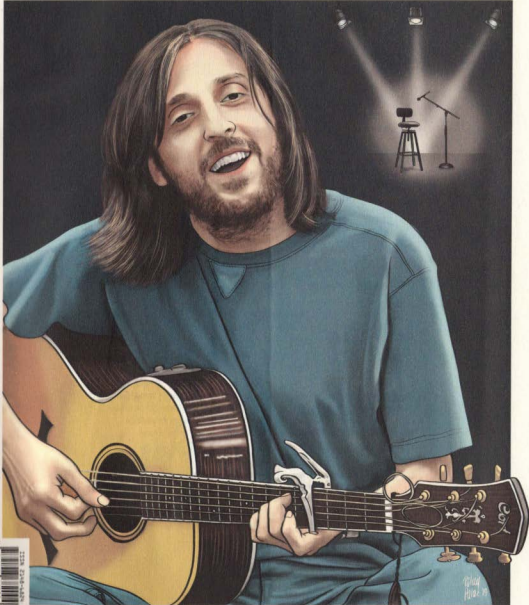

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ - SAYI 40 - YIL 5 - HAZİRAN 2019 - 10 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

KAZIM KOYUNCU

KONU:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"..ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 40 - 10 TL
kafkaokur.cqm - konudukkan.com - instagram/kafkaokur - twitter/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi: Kafka Okur Yayıncılık İç ve Dış Tic. Ltd. Şti,
Genel Yayın Yönetmeni: Gökhan Demir - Editör: Merve Öz dolap
Sanat Yönetmeni: Rabia Genç er - Kapak: Tülay Palaz - Yayın Danışmanı: Baran Güzel

Adres: Firuzağa Mah. Yeni Çarşı Cad. No:39/1 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

ISSN: 248-6824 Yayın Türü: Yerel, Süreli Yayın
Baskı: İleri Basım Matbaacılık Tel: [212] 454 35 10 Matbaa Sertifika No: 4115 /
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.: [216] 585 90 00

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj

Tülay Palaz - Rabia Aydoğan - Cansu Akin - Yeliz Akin - Rabia Genç er
Nazlı Aman - Elara Esmer - Eren Caner Polat - Ezgi Karaata
Ayşenur Maden - Zülal Öztürk - Duygu Topçu - Ercan Ayçiçek

Yazarlar

Nermin Sarıbaş - Uğur Biryol - Niyazi Koyuncu - Mehmedali Barış Beşli - Selçuk Balci
Umay Umay - Berk Maral - Kemal Varol - Hakan Bıçakcı - Sıdal Yurt - Okan Çil - Deniz Barut
Gonca Özmen - Ömer Jack Yılmaz - Sefa Kaplan - Nazlı Başaran - Baran Güzel
Bahri Butimar - Cihat Duman - Ezgi Özsan - Emre Demir - Aziz Yılmazel

©Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yeralan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar
elektronikortamlar da dâhil olmak üzere
yazılızın olmaksızın kullanılamaz.

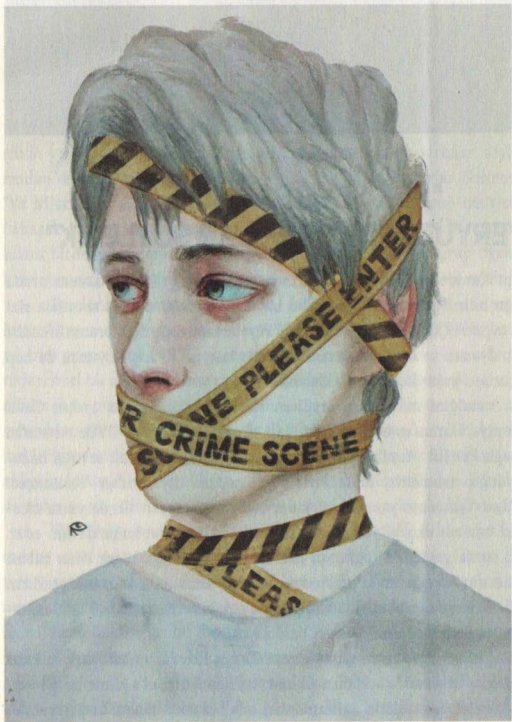

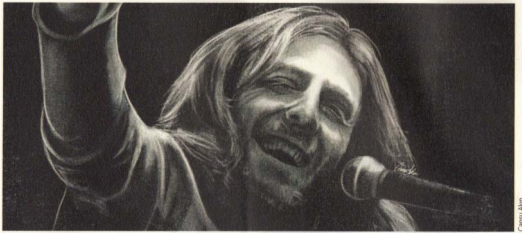
Her şeye rağmen
yeryüzünde
şarkılar söyledik,
teşekkürler dünya...

o'nun içinde yok olmak

ben yeter mi, seninle gidemediğim yollara,
tam kendimden kurtulmuşken
zaman ilerliyor, içinde duruyorum,
güneşin her batışında umutlarımın yerle yeksan oluşunu seyrediyorum.
senin bana verdiklerin kadar değilim, senin benden aldıkların kadar değilim.
tüm her şeyiyle sadece sende özgürüm pina.
yıkılmayan bir hayat görmedim hiç. bir varlığın hatasını yargılayacak ve affetmeyecek
güçteyiz. geriye değil, kişinin kendi içine döndüğünü gördüm hep. kendi içine dönen,
yanılğılardan çıkan acılar. en güzel şarkılar büyüyen acılardan çıkar. en güzel
öyküler yalnızlıklardan. sokakların tavanı yok, kapısı da. tavanı olmayan bu sokaklar
dar geliyor artık bana. zamanda kaybolmuş gibiyim.
yazgım kayboldu. kendime dönemiyorum.
her şeyin anlamsız olduğunu öğrendim.
unsur; takıntıların kökeninde bütün acıları yaşamış, bütün üzüntülerin, bütün kaybo-
lan güzel anların sonsuz hazzını yaşayan bir merhametsizliğin var.
geri getiremeyecek misin pina?
her şey aynı gibi ama her şey benzersiz
bön bön aynaya bakıyorum hiçbir şey göremiyorum
kanı; yokluk.
inşa ettiğim her şeyin tekrar, tekrar, tekrar yıkılması
yokluğunun yokluğu
her şey durdu ve ben kaybettim
sen yeter mi, benimle gidemediğin yollara

not: pina, güneş'in.

Cansu Altın

Nermin Sarıbaş

"HER ŞEYE RAĞMEN BU YERYÜZÜNDE ŞARKILAR SÖYLEDİK"

Çocukluğu Karadeniz'in ulu ormanlarında geçenlerin ya da bir dönem orada yaşayanların çoğu bilir. Rüyalarınıza giren bu büyülü ormanlar eninde sonunda sizi yeniden yanına çağırır. Çocukluğunun etkisiyle rüyalarının çağırıldığı, oranın masalsı atmosferini, coğrafyasını ve kadim değerini ruhunda taşıyan Kazım Koyuncu da hep oradaymış duygusunu yaşar kendi topraklarında.

Karadeniz müziğini milyonlara sevdiiren Kazım Koyuncu, Laz aydını Cavit Koyuncu ve Hüsnüye Hanım'ın beşinci çocukları olarak 7 Kasım 1971'de Artvin'in Hopa ilçesine bağlı Pançol (Yeşilköy) köyünde doğar. Çocukluğu çok sevdiği babaannesinden duyduğu masallarla, destanlarla ve "üstadım" diye andığı "Kemençeci Yaşar" lakaplı Yaşar Turna'nın yanında türküler dinleyerek geçer. İlk üç yılını okuduğu Pançol'daki başarılı ilkokul yıllarından sonra Hopa'da öğrenimine devam eder. Ortaokul birinci sınıfa geldiğinde oğlunun müziğe olan yeteneğini fark eden babası ona bir mandolin alır ve oğlunu kendisinden habersiz mandolin kursuna yazdırır. Kazım'ın lise yılları ilk ve ortaokul yıllarının aksine pek başarılı geçmez. Fizik, matematik, biyoloji hatta beden eğitimi dersleri dahi zayıftır.

Pançol'da tıpkı bir ağaç ve su gibi yaşayan Kazım Koyuncu, daha sert ve kaba bulduğu Hopa'ya adapte olmakta zorlanır. Aklında ise hep İstanbul'a gitme hayalı vardır. Okuduğu hikâyeler, hikâyelerin kahramanları ona bir tek İstanbul'da yaşayabileceğini hissettirir. Ve hayalini kurduğu şehre 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü kazanarak kavuşur. Her zaman şiir okumayı çok seven Kazım Koyuncu İstanbul'a gitmeden önce kendisine şair ceketini diktirmek ister. Şair olmaz ancak sevenleri onu her zaman "şair ceketli çocuk" olarak adlandırır. Bu şehrinbunca kalabalıklığına ve yüküne rağmen İstanbul'a aşık olan Kazım Koyuncu'nun yapmak istediği çok şey vardır. 1992 yılında taşındığı Tarlababa'sından bir daha hiç ayrılmaz. Kazım Koyuncu, "dünyayı görebilen bir insan" olduğunu düşündüğü andan itibaren en değerli şeyin emek olduğuna karar verir. Ve her zaman emekçilerin, yoksulların, kenarda kalmışların yanında yerini alır.

*Ben yüreğimden
geçenlere
bir biçim vermeye
çalışıyordum
şu çok bilmiş
dünyada.*

Kazım Koyuncu

İlk bir yıl okuluyla ilgilenen Kazım Koyuncu ikinci sınıfta bundan sonraki hayatında başarısız dahi olsa sadece müzik yapmak istediğine karar verir ve okulu bırakır. Ardından Çağdaş Sanat Atölyesi'nde müzik çalışmalarına başlar. Burada tanıştığı Ali Enver ile birlikte 1991 yılında Grup Dinmeyen adlı müzik grubu kurarlar. 1996 yılında *Sisler Bulvarı* adlı bir albüm çıkarırlar. Aynı dönemde *Ogni* adlı Lazca bir derginin faaliyete başlayacağını duyan Koyuncu folklor ve halk bilimi çalışmalarına katkı sunmak amacıyla sık sık dergiye gider. Burada yakın dostu Mehmedali'de bir grup kurma fikri oluşur. O zamanlar rockçı, küpeli, kirli sakallı, uzun saçlı Kazım Koyuncu'nun kendisine hiç pas vermeyeceğini düşünen Mehmedali Barış Beşli bu rockçı gençten olumlu yanıt alır ama bir süreliğine. Birkaç aylık çalışmadan sonra daha uzun soluklu çalışma yapmaya karar veren gençler çalışmalarının içine rock ve etnik müzik unsurlarını katarlar. Lazca rock yapan grubun ismini "denizin çocukları" anlamına gelen Zuğaşi Berepe koyarlar. Lazcanın unutulmasına, doğayı kirletenlere, Karadeniz otoyoluna karşı açıkça tavrını koyan Kazım Koyuncu grubun hem basgitaristi hem de vokalistidir. 1995 yılında ilk Lazca albümleri *Va Mişkunan* çıkar.

İlk konserlerini Rize Kültür ve Sanat Şenliği adı altında Rize'nin Pazar ilçesinde yapmaya karar veren Zuğaşi Berepe, Lazca rock şarkılar söyleyecek olmalarından dolayı neyle karşılaşacakları konusunda kuşkuludurlar. Sahneye çıktıklarında "Va Mişkunan" şarkısının en sert bölümüyle giriş yapan grup izleyicilerin yüzlerine bakarak tepkilerini anlamaya çalışırlar. İnsanların gözlerindeki canlılığa ve sert şarkılara birdenbire tempo tutmaya başlamalarına çok şaşırان grup üyeleri o an yaptıkları şeyin doğru olduğuna karar verirler. Çünkü Rock'çilerici ve evrensel bir müziktir.

Bu dönemde yaptıkları müzikle birlikte türküler, bunların yapılarını ve folklorik diğer unsurları da keşfederler. 1995'te *Va Mişkunan*, 1998'de de *İğzas* albümünü çıkaran grup ayrıca 1997'de konser çalışmalarını derledikleri ve sadece 130 adet bastıkları özel bir albüm çalışması daha yaparlar. Bu özel albümü ikinci albümlerini çıkarabilmek ve maddi gelir elde edebilmek için sadece eşe dosta satarlar. İki yıl üzerinde çalıştıkları ikinci albümleri *İğzas* ile ilk albümleri arasında çok ciddi sound ve teknik farklılıklar vardır. *İğzas* ilk albüme göre daha ağır tını ve altyapıya sahiptir. *İğzas*'ın anlaşılmasının daha güç olduğunu düşünen Kazım Koyuncu bu albümleri çok satmasa da onlarca yıl sonra Lazların gurur duyacağı bir eser bıraktıklarına inanır.

Türkiye'de rock müziği yapan binlerce insanın pek çoğunun aksine onlar sadece rock yapmazlar, bunu hayatlarına uygulayıp yaşarlar. Lazca diliyle farklı bir tarz yaratmaya çalışan ve Türkiye'de birçok ilki başaran grup üyeleri için ne şöhretin ne de paranın herhangi bir önemi vardır. İkinci albümden sonra miadını doldurdıklarını düşündükleri grubu dağıtırlar.

Çalışmalarına tek başına devam eden Kazım Koyuncu 2001 yılında Metro-pol Müzik'ten ilk solo albümü *Viya*'yı çıkarır. "Aletsiz Laz sörfü" anlamına gelen Viya ismini yakın dostu Mehmedali Beşli koyar. Viya kendilerini dalgalara bırakan gençlerin o sertlikle hızla sahile çarpmasıdır. Karadeniz sahil yolu projesi yüzünden Viya yapamayan gençlerin nezdinde farklı anlama bürünen Viya, sahil yolu projesinin çocukluğu yok etmesine bir tepkidir.

Her zaman popüler kültüre karşı tavrını koyan Kazım Koyuncu bu kültürün dayattığı reklam çalışmalarına, magazin programlarına ya da müzikle ilgisi olmayan hiçbir programa katılmaz. Onun için popüler kültürün tek bir istisnası milyonları müzikleriyle ekrana kitleleyen *Gülbeyaz* ve *Sultan Makamı* dizileri olur. Her ne kadar istemese de *Gülbeyaz* ile birlikte popüleritesi artar. Hatta bunu esprili dille dile getirir:

On iki yıldır müzik yapıyorum. 1992'den beri İstanbul'dayım ve profesyonel olarak sürünüyorum!

Kazım Koyuncu

"Gülbeyaz dizisinin müziklerini kabul etmem en önemli nedenlerinden bir tanesi de insanlığa böyle bir kötülük yapmaktı, çıtayı yükseltmekti. Biz ne zamanki öyle bir faaliyet yaptık sonra Karadeniz müziği yapmaya çalışan herkesin daha çok tulum, daha çok kemençe, daha çok akustik enstrümanlar kullanmaya yöneldiğini gördük. Böyle bir günah işledim ve sanırım cennetlik bir insan olabilirim. Çok huzurlu olduğumu düşünüyorum."

Bu popülariteden rahatsız olan Kazım Koyuncu dizilerde söylediği parçaları albüm yapmak için bir yıl geçmesini bekler. Ve sonunda 2004 yılında *Hayde* albümünü çıkarır. Küçüklüğünden itibaren bir tutkusu daha vardır: Futbol. Kalbinde Trabzonspor'un her zaman özel bir yeri vardır. Çünkü Trabzonspor, Kazım Koyuncu için devrimci bir klüptür. Bu klübe karşı sevdasını takım için yaptığı iki şarkıyla taçlandırır. Biri "Uy Aha" diğeri ise "Trabzonspor Marşı"dır.

2001 yılında başlattıkları ve öncülüğünü yaptığı "Hey Gidi Karadeniz" konserlerini bu müziğin güçlü temsilcileri Fuat Saka, Volkan Konak ve Bayar Şahin ile birlikte düzenlerken aynı dönemlerde Çernobil için de mücadele veren Kazım Koyuncu toplumun bilinçlenmesi için sık sık düşüncelerini ifade eder, yürüyüşlere katılır. Karadeniz'de dur durak bilmeyen kanser öykülerine dikkat çekmeye çalışır. Dönemin yöneticileri hakkında bazı arkadaşları ile birlikte suç duyurusunda bulunur. Kanser forumlarına, kampanyalara katılır. Ancak "en büyük fobilerimden biri" dediği kanser katıldığı bu forumlardan bir yıl sonra kapısını çalar. Bu onun için sert bir şok olur. Ancak eğilmez, hem hastalıkla hem de sorumlularla mücadele eder. Doğaya, insana duyarlı, yaptığı müzikle milyonlarca insanın kalbinde özel bir yere sahip olan, kendini önce müzisyen, sonra Karadenizli ama hepsinin ötesinde devrimci olarak gören, doğru bildiği gerçekleri söylemekten kaçınmayan tüm topluma mâl olmuş büyük sanatçı Kazım Koyuncu altı aylık mücadelenin ardından 25 Haziran 2005 günü sonsuzluğa karışır.

"Kötü şeyler gördük: Savaşlar, katliamlar, ölen, öldürülen çocuklar gördük. Kendi dilini, kültürünü, kendisini kaybeden insanlar ve topluluklar gördük. Yanan kentler, köyler, ormanlar, hayvanlar gördük. Yoksul insanlar, ağlayan anneler, babalar, her gün bu sokaklarda ölüme koşan tinerci çocuklar gördük. Biz de öldük. Ama her şeye rağmen bu dünyada şarkılar söyleyebildik.

Teşekkürler dünya."

YOL KENARLARINDAKİ SU BİRİKİNTİLERİNDE

Haziran a yı geldiğinde, kapımıza hüznün dayanır. Ötelerin çocuklarından en bildiğimiz, kendimize en yakın hissettiğimiz, şarkılarını kalbimize nakşettiğimiz sevgili Kazım'ın Pançol'da uyuyor olduğunu bilmek acıtıyor.

7 Kasım 1971. Pançol. Ötelerin kıyısında hayat bulan bir tarih ve yer. Hopa'nın içerilerine doğru gidilince, betonun yerini yeşile bıraktığı şirin mi şirin bir köy. Burada, milyonlarca insanın kalbine dokunan bir adam doğdu ve orada da huzurla yatıyor. Kazım Koyuncu.

Coğrafyanın kendisine sunduğu zorlu koşullardan bambaşka bir kültür yaratmayı becerebilmiş Laz halkının; şenlikli, coşkulu, inatçı, savaştı, yorgun ama umutlu penceresinden dünyaya haykıran bir ses. Zaman zaman acılı zaman zaman da neşeli. Kalabalık bir aile, akrabalar, komşularla içine doğulan büyüklü bir coğrafya hayatadair söyleyecekleri çoğaltıyor hâliyle. Kalabalık bir aile demişken, birbirini ezipgeçmeyen, kardeşliğin ne demek olduğunu bilen, kardeşliğinin hakkını veren bir aile Koyuncu ailesi. Öğretmen babanın bir pusula gibi yön gösterdiği; mağrur annenin bir Tanrıça gibi çocuklarının üzerine titredığı, sevimli yüzlerin eş, dost, akraba çocuklarının yanında özgürce salındığı bir çocukluk. Sonrası hayatı keşfetme ve sorgulama dönemleri, o kahrolası mecburi gurbet, İstanbul, derken...

Çocukken bu coğrafyanın minik kulaklarında ninni gibi gelen tulum seslerinin insanın o hep peşinde olduğu sese doğru çağırması ve arayışlar, işte nihayetinde o seslerin bastırılabilmesi ve bir yöne doğru koşmayı sağlaması. Ötelerin çocukları, bu sefer kendilerini bulma çabasında, o sesin peşinde, Züğüç Berepe olarak bizlere farklı bir söz söylemek için yollardalar. Kazım, bu denizin kaptanı, teknesi alabora olma tehlikesi atlasta da, o "dümende ve başaltlarında konuşmayı şevvetle seven" coğrafyanın bir ferdi; bıkmaz, usanmaz, yorulmaz. Lüverden ilk fırlayan mermi gibi, sözü, duruşu, tavrı keskin ve net.

ŞİİR SEVDASI VARDI

Eline ne geçerse okumaya çalışan Kazım, hayatında müzik kadar yeri olan bir başka tutkusunun küçüklükten itibaren kitaplar olduğunu kendisi de anlatıyordu:

"Çok kitap okumaya çalışıyordum ama az kitap vardı. O yüzden ansiklopedi okuyordum. Çünkü kırtasiyeye birkaç kitap geliyordu, onları zaten ediniyordum. Tommiks ve Teksas'ların bütün sayıları bitmişti. Babam, Yaşar Kemal'in Ağrı Dağı Efsanesi'ni aldıydı. Ondan sonra hep o kitapların peşinde oldum. Fransız iki şair, Baudelaire ve Rimbaud'nun şiirlerini ansiklopedilerden tespit ettikten sonra düştüm peşine. O zamanlar şiir sevdası vardı. Evde küçük bir gitar vardı. Amcam Almanya'dan getirmişti ama kime bilmiyorum. Benim elimdeydi. TRT'de Fabrika Kızı filan çalarlardı, onları izleyerek çalmaya çalışıyordum. Ama ne bulursam okuyordum. Üniversiteyi kazanmam başkalarına göre enteresandı çünkü okulu takdirle bitiren çocuk değildim."

Ablası Canan'ın, "Okula gidip eve gelirdi, kitabını okurdu. Esas ilgisi kitapla raydı; çok kitap okurdu, hatta köye çıkarken, yoldabile" diye anlattığı birokuına sevdası, onu dünyada bir yerlerde olmaya iten arayışın, sınırsızlığını da gösteriyordu bir bakıma.

Ne tarz müzik yapıyorsanız yapın, siz eğer hayata muhalif bir noktadan bakıyorsanız -bana göre de bakmak gerek- her zaman yapacak bin tane eylem söz konusudur.

Kazım Koyuncu

Belki de okuma sevdası onu, memleketinden uzağa gönderecekti. İler ne kadar doğduğu topraklara tutkuyla bağlı olsa da Kazım'ın sevdalarından biri de İstanbul'du. Hopa'dayken okuduğu Milan Kundera'nın *Yaşam Başka Yerde* kitabının kahramanı Jaromil'in "fırarlarla" geçen hayatından çok etkilenen Kazım, "İlla yaşaması gereken bir yer" olarak gördüğü İstanbul hayalini gerçekleştirebilmesinin yolunun orada bir üniversite kazanmaktan geçtiğini iyi biliyordu.

"Milan Kundera'nın *Yaşam Başka Yerde* kitabını buldum. O kitapta Jaromil diye bir delikanlı vardı, fırarlarla geçiyordu hayatı. Onunla bayağı bir gittim geldim. Bereket, İstanbul'da üniversite kazandım da, fırar etmeme gerek kalmadı."

DÜNYAYI ANLAMA ÇABASININ MÜZİKAL ANLATIMI

Şüphesiz, okuma sevdasını sonsuz bir iştahla gerçekleştiren Kazım'ın yolu, yazarlıktan değil ama başka türlü bir hikâye anlatıcılığı bağlamında müzikten geçecekti. Arkadaşlarıyla yolculuğunun çok farklı bir çıkışı olan Zuğaşi Berepe, bambaşka bir meselenin anlatımıydı. Kazım, Zuğaşi Berepe'deki bu anlatım farklılığını şu cümlelerle anlatıyor:

"Hiçbir şey düşünmeden Lazcaya keşfetmeye, keşfettiğimiz dille de müziği sonuna kadar özgür bırakmaya başladık. Lazca, rock müziği yapma konusunda çok ciddi bir dayanak oldu. Çok bakir bir dildi ve çok enteresan bölünebiliyordu. Melodileri sözlerle oturtmak için çok çaba sarf etmedik. Yaptıkça büyük bir şey yaptığımızı anladık. Özellikle şimdi Lazca rock müzik yapmaya başlayan gençleri görünce hakikaten birşeyi başardığımızı düşünüyoruz."

Bizim bir amacımız vardı. Sadece Lazcaya korumak değil, yaşamaktı, yaşarken de bir şeyleri ifade etmektir. Biz kendi ilkelerimize sadık olduk. Lazca bize çok büyümlü bir şey de kattı."

Ancak o dünyaya dair derdini tek başına anlatmak için yollara çıktı yeniden. Viya, bu kişisel seyahatin ilk adımıydı.

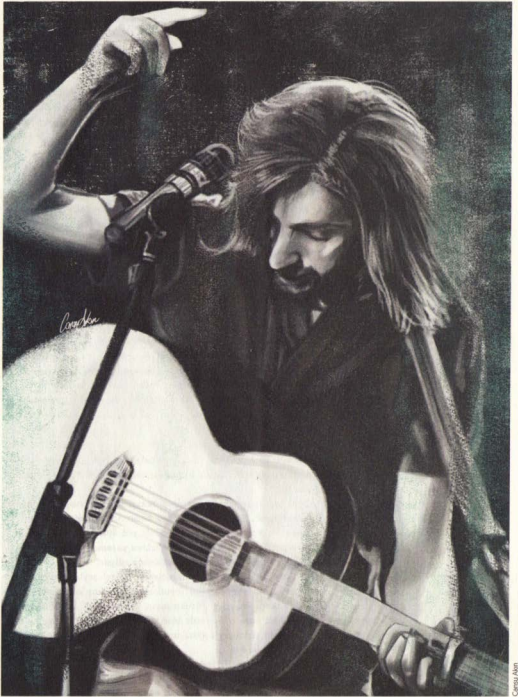
Viya; Laz coğrafyasının her şeyini anlatma çabasıydı bir bakıma. Yoksulluk da vardı, umut da, aşk da vardı, siyaset de. Ama her şeyden önce, yıllarca konuşulmaktan imtina edilmiş, okullarda yasaklanmış, lirik bir dil olan Lazcanın Kazım'ın sesinden insanlara ulaşması bambaşka bir müzik anlayışının kapılarını da aralamış oldu. Zuğaşi Berepe'nin belleklerde açmış olduğu izler, Viya'da farklı bir izlekle, değişik bir rotadan ama bir taraftan da tamamlayıcı, sanki yarım kalan bir söz tamamlanmışçasına sunuldu.

Artık Kazım Koyuncu vardı ama bireysel olarak değil; yanında birbirini çok seven, ortak bir müzikal birikime sahip, kolektif anlayışla çalışan bir ekip de vardı; bütünüyle meramını müzikle anlatma yolunu tercih eden, sözünü sakınmayan farklı bir duruş da vardı. Özünde Viya, O'nun söylemiyle, "Karadeniz sahil yoluna nazikçe bir tepkiydi." Ekolojik yıkımın coğrafyada bıraktığı izlere aslında kocaman bir tepkiydi bugünden bakınca.

Sonrasında, bize veda etmeden evvel, daha da çok insanın kendini bilmesi, anlamasına yardımcı olan Hayde ile geldi kapımıza. Bu sefer durum biraz daha farklıydı. Hayde; bugün piyasada Karadeniz müziği adı altında faaliyet gösteren onlarca gencin gemici feneri oldu bir bakıma. Çünkü Hayde'de söylenen sadece Karadeniz ezgileri değildi; ayakları yere sağlam basan, altyapısı bugüne kadar yapılmamış kadar dinamik, çok sesli, çok renkli, çok dilli bir yapının Karadeniz coğrafyasındaki izdüşümüydü, aynı zamanda da yereli evrensele taşıma çabasının çok önemli bir göstergesiydi. Bunu kendisi de ifade etmişti, bir söyleşisinde:

*Siyasetler, devrimler,
karşı devrimler
bir gün bitebilir
ancak türküler, şarkılar
yüzlerce yıl kahr.*

Kazım Koyuncu

Cansu Alın

"Daha önceki çalışmalarımın bir misyon müziği olabileceğini, ama bugün yaptıklarımın daha evrensel çalışmalar olduğunu söylemek durumundayım."

Anonimolarak albümealdığı eserleribile dinletebilecek, sıra dışı hâle getirebilecek bir büyüü vardı Kazım'ın çünkü. İnaniyordu, inandığını da yaptı.

"İki tür hayat var. Seçim bizim..."

İnsanların, "devrimci" duruşlu Kazım'ı kaybetme kaygılarını elbette anlıyor ancak magazingibi tehlikeli bir mecraya karşı nerededuracağını da biliyordu:

"İnsanlar tabii ki endişe içinde oluyorlar. 'Popüler olunca kaybedeceğiz bu çocuğu' gibisinden. Ben şunu söyleyeyim; albümlerim gerçekten iyi satıyor. Ben bir ara klip çekmeyi düşünmüştüm ama bir tane çektim beğenmedim, iyi ki de beğenmemişim. Televizyonda arada bir müzik kanallarına bakıyorum, ben orada, o yerlerde olmak istemem."

Üçüncü albümde ne yaparım bilmiyorum ama düzeysiz müzik ve televizyonların bir yerinde benim görünmemin hiçbir manası yok. Hatta birilerinin umudunu kırmak demektir bu. Hayatın içinde durmak lazım. Okliplerden daha fazlasını satıyor benim albümüm. Ama hayatı böyle adım adım yaşamak varken acayip bir yerlerde durmak istemiyorum. Şu sokakta yürüyorum. Herhangi bir yerde oturuyorum. Bütün insanlar beni tanıyıp, benimle ilgilenmiyorlar. Tanıyanlar olduğu zaman da ben onlarla ilgilenirim.

Kader beni ne kadar popüler yapmaya çalışsa da ben bir türlü çok tanındığımı hissetmiyorum. En fazla yoruluyorum insanlardan, açık sözlü olduğum için bunu da hallediyorum. O yüzden ilginç bir deneyim yaşadığımı söyleyebilirim. Eğer ki, beni magazinde görürseniz, hayatla oynamak için orada duruyordumdur. Önemli bir şey söylemek için oradayımdır. Popüler olma gibi bir derdim yok, ama çok tanınmayı ve güç olmayı istiyorum. Esas güç o bildiğimiz yöntemlerle elde edilmeyen güç. Şu televizyonlarla promosyon faaliyetleriyle, makyajlarla kazanılan değil. Bu bir güç değil. Bu bir rüzgârdır, hiçbir şey olmaz ondan, esas güç, adım atmaktadır, yürümektedir. Hayatta izlerinizi sağlam bırakmaktadır. Şu anda yaşadığımız şey bir güçtür. Çünkü gerçekten bir sevgi var."

AĞIR VEDA...

Bir haziran sabahı kaybettiğimiz, kısa hayatında bize çok anlamlı şeyler söyleyen, güzel şarkılar bırakan, belki hayata buruk bir veda ile yine anlamı yüksek bir sitemle bize seslenmişti:

"Canım yüksek sesle sormak istiyor ama bunun yanlış, cevapsız ve haksız bir soru olduğunu biliyorum. Bu yüzden şimdiye kadar sormadım çünkü öyle bir şey yok. Zaman denen şey bitiyor, gelip geçmiyor bile, yok öyle bir şey. Bu hastalıktan ölebiliyorum, ölmeyebilirim, bilmiyorum. Yüzde seksen yaşama ihtimalim var ama sonuçta hepimiz öleceğiz ve bir yandan da hayat devam ediyor."

Kazım, bize inandığı doğrulardan vazgeçmeden güzel şeyler söyledi. Bunu yaparken, reel hayattan, siyasetten kendini soyutlamadan, başını kuma gömmeden, kalplerimize değerek söyledi. Bu güzel yürekli insan, 7 Kasım 1971'de dünyada bir yerde olmaya geldi ve hâlâ burada bir yerde bize hayatı sorgulamanın ama güzellikleri de yaşamının anlamını şarkılarıyla göstermeye devam ediyor.

"Dünyada bir yerdeyim ben

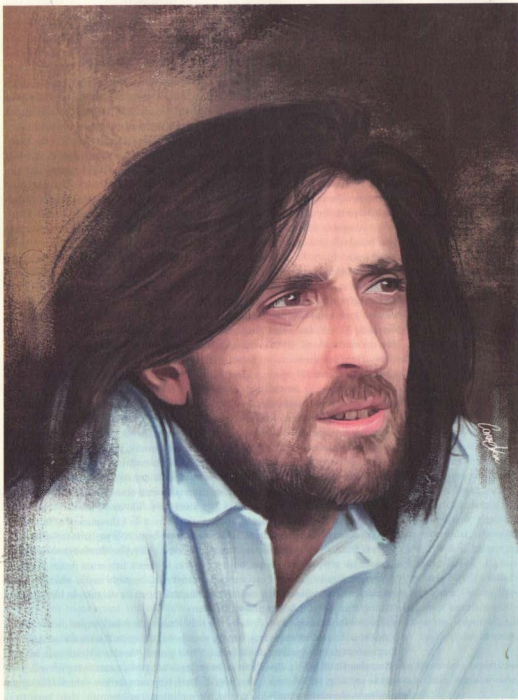
Yol kenarındaki su birikintilerindeyim

Yerim yurdum yoktur benim

Sadece gökyüzüne göreyim"

Bir şey ürettim ben,
üç beş kişilik şey değil,
sevgi denen şey
herhâlde.

Kazım Koyuncu

"HER ŞEYDEN ÖTE BENİM KAHRAMANIMDI ABİM..."

Her şeyden öte benim kahramanımdı abim. Hep soruyorlar bir abi olarak mı seviyorsun onu bir sanatçı olarak mı diye, benim abim olmasa sanatçı olarak da severdim. Bu ikisinin beraber olması ise başka bir şey. İkisi birbirinden ayrılmıyor. Buna şans diyeyim. Öyle bir adamla beraber olmaktan, onunla beraber yaşamaktan, çocukluğumun bir kısmının onunla geçmesinden ötürü çok şanslıyım. Kimlik oluşumunda, belki bugün sanat yapmamdaki en önemli faktördür abim, onun anlattıkları, onun yaptıkları. O zehri verdi bana, sanat zehrini. Çocukken ona sormuştum, ben sabah 8 akşam 5 bir iş yapmak istemiyorum, ne yapacağım ne edeceğim diye, abim de istemediğin bir şey yaparak mutlu olamazsın, elbette istediğin işi yapacaksın, istemek de yetmiyor çalışacaksın demişti. Bu iş yıllar sonra sanata evrildi.

Aramızda 13 yaş fark vardı. Ben 5 yaşındaydım abim evden ayrıldı, üniversite için İstanbul'a gitti. Abimin müziğe başlamasına amcamın Almanya'dan getirdiği bir gitar vesile olmuş. Ama üniversiteye gidene kadar ailenin Kazım'ın müzisyen olacağına dair bir fikri yokmuş. Herkesin, okuyacak kaymakam olacak diye bir beklentisi varmış onunla ilgili. Ama abim çok hazır gitmiş, Hopa'dan rock dergileri, entellektüel dergiler alarak, Pink Floyd'ları, Bob Dylan'ları okuyarak gitmiş İstanbul'a ve ilk iş onların kasetlerini alıp dinlemiş. Yani aslında hep aklındaymış müzik yapmak. Üniversitede ilk yılından sonra gitar çalmış eylemlerde, kampüslerde... Sonra hayatında onu en mutlu edecek şeyin müzik olduğuna inanmış ve iyi ki de inanmış.

Hopa'dan derece yapıp üniversiteyi kazanıp İstanbul'a gitmesi ama sonraki yıl okulu bırakıp müzik yapmaya karar vermesi ailede bir endişe yaratmış. Ama aydın, demokrat bir ailede büyüdük biz ve her zaman desteklendik. Babam da ne istiyor-san odur, biz sana inanıyoruz diye desteklediği onu. Belki de bekledikleri gibi kaymakam olsa böyle bir gücü olmayacaktı hayatta. Aslında sanatın politikadan daha üstün olduğunu kanıtlamış oldu. İyi ki de sanatçı olmuş abim. O anlamda rahat ve destek veren bir ailede büyüdük. Biz de onları mahcup etmedik, onların karşısına utandırarak bir şeyle çıkmadık. Sanat yaptık, birilerinin kalbine dokunduk, şarkılar söyledik.

Abimin sesi çok özel bir sestir, herkeste olan bir şey değildi. Ciğerden geliyordu, çok güzel bir tınısı vardı. Elbette bazen diyorlar benziyorsun diye ama ben ses olarak benzetemiyorum. Örnek aldığım kişi abim ve şanslıyım ki ailemin içerisinde bir kahraman bu. Herkesin bir kahramanı olur, benim de kahramanımdır o. Bu benzetilme durumu ilk zamanlarda çok rahatsız ediyordu beni, 20'li yaşlarımdayken, müzik yaparken insanlar nasıl bakar, saçlarımı mı kessem gibi şeyler düşünüyordum. Sonra yapacak bir şey yok ben buyum, böyleyim, şarkı söylemek istiyorum dedim kendime. Ben yapmak istediğim şeyi yapıyor olmak istiyorum, bununla mutlu olacağım, beni en mutlu eden şey şarkı söylemek diye düşündüm. Bunu da vurgulayan biriydi abim. "Olduğunuz gibi olun"u vurgulayan biriydi.

Bir sürü Kazım çıksın diyordu. Bir sürü Kazım gibi müzik yapan çocuk çıktı ve Karadeniz'deki müzik coğrafyası değişti, müziğe bakış değişti. Karadeniz müziğini bir Doğulunun da, bir Egelinin de dinleyeceği hâle getirdi. Yerelde kalmamasını sağladı. Bunu elektronik gitarla, da vulla ve en önemlisi doluluğuyla, samimiyetiyle verdi. Yaptığı ve söylediği hiçbir şeyin içi boş değildi. Barış istiyorum derken yalnızca bir kelimeden bahsetmiyordu. Altını dolduruyor, alt metinlerini açıklıyordu. Nasıl barış iste-

*Kimlik oluşumunda,
belki bugün
sanat yapmamdaki
en önemli faktördür
abim,
onun anlattıkları,
onun yaptıkları.
O zehri verdi bana,
sanat zehrini.*

diğini anlatıyordu. Ve aslında yazdığı, röportajlarında söylediği şeyleri öyle güzel yaşayan bir adamdı ki, hiç ayrı durmuyordu söylediklerinden. Eksiği yoktu, fazlası vardı.

Abim çok okuyan biriydi. Dünya edebiyatına ilgisi fazlaydı. Lise dönemimdeyken bana çok güzel kitaplar hediye etmişti, *Bitmeyen Kavgı*, *Sofie'nin Dünyası* gibi. Çok dolu bir adamdı. Kitapların içerisinde belki de kaybolmuştu, o kadar çok şey biliyordu ki. Ve okutmayı da çok seviyordu. Okuduğu, sevdiği kitabı birine hediye etmeyi isterdi, belki son parası olsa bile onu verip o kitabı almak isterdi abim. Çünkü bir şeye inandıysa, bu çok güzel bir şey bunu kesin okumalısın diye düşündüyse ve sen onu okuduysan çok mutlu olurdu. Bundan ne çıkarttın, ne anladın diye okuyanla sohbet etmekten keyif alırdı. Belki de kitap yazacaktı, bilmiyorum. Ve yazabilirdi de, çok birikimliydi. Bu anlamda beni de etkiledi. Dünya klasiklerini bitirmişti.

Babam anlatır, Hopa'dayken her hafta iki kitap almış. Hopa'dan İstanbul'a hazır gelip burada Hopa'da ulaşamayacağı kitaplara da ulaşip geri kalanlarını da burada okumuş. Bu tabii üretimini de etkilemiştir, ne ekersen onu biçersin, derler ya. Ne kadar okursan, o kadar yazarsın. Ne kadar gezersen, o kadar görürsün, o kadar şarkı yazarsın.

Son bir anısı var aklımda, bana yılbaşında söyledi kanser olduğunu. 2004'ün 31 Aralık günü. Ben tabii çok üzüldüm. Bana şöyle dedi:

"Korkacak bir şey yok Niya, en kötü 49'u bulacağız,"

Bana "Niya" derdi hep. Ve arada 15 sene vardı, 15 sene çok azmış diyip onun pazarlığını yapıyordum abimle. Kaldı ki altı ay sonra kaybettik onu. Çok inandım, beni ilk kez yanılttı. İlk kez bana dediği bir şey doğru çıkmadı

"Bu hastalığı yeneceğim, ölüm mölüm yok. Ben şarkı söylemeye devam edeceğim. Öyle bir şey düşüneyim,"

diyordu. 25 Haziran'da kaybettik, bana tek yalanı buydu abimin. Bana ne söylese çok inanırdım, buna da çok inanmıştım. İnsanın hafızasında acı şeyler daha çok kalıyor maalesef. Aslında bir sürü tath anımız var, hali saha maçlarımız var, köyde yaşadığımız çok komik anılar var. Ama ne zaman 25 Haziran yaklaşırsa... Benim en acı günüm, matem günüm. O gün hiçbir şekilde şarkı söylemem, o gün Hopa'da olurum, ailemin yanında olurum, mezarının başında olurum.

Zaman geçtikçe acı artıyor, özlem artıyor. 14 sene dir görmemiş abimi, sarılmamışım, koklamamışım onu ve bir ömür de göremeyeceğim. Bu çok acı bir şey, tarifiyok. Yaşanmışlığımız o kadarkısa ki, sadece 21 sene yaşayabildim abimle. Çok kısa. Bana en acı veren şey bu. Bir şarkı yapacaksın, dinletemeyeceksin mesela, aşık olacaksın anlatamayacaksın. Bir tarafım hep eksik, içimde kara bir delik var.

Şu an hayatta olsaydı her şey çok daha farklı, çok daha güzel olurdu, kesinlikle buna eminim. Çünkü abimin söyleyeceği sözler vardı. O günün siyasetinde söylediği şeyler vardı, en basitinden Çernobil ile ilgili. Karşımızda çay içtiler ve bir sürü insan öldü. Kanser farkına varmadılar, inatlaştılar. Bugün farklı bir siyaset ortamı var. Bugün de söyleyeceği çok fazla şey olurdu. Ben abimi çok iyi tanıyorum kesinlikle susmazdı. O susmazlık da öyle güzel şeylere yol açardı ki...

Bugün bir sürü insan korkularla yaşıyor aslında, hele ki sanat dünyasında. Bunda da kimseyi yargılamıyorum, herkesin kendi hayatı sonuçta. Kimi cesaretli, kimi cesaretsizdir. Ama abim yine çok cesaretli olurdu, bugün de yüksek sesle her şey çok güzel olacak derdi. Bunu geçmişte de söylemişti, bugün de söylerdi. Ve abimi dinleyecek çok fazla insan olurdu. Çünkü abimin samimiyetine inanan bir topluluk var, belki bugün milyonlar peşinde olacaktı. Dünyaya açılacaktı, dünya müziği yapacaktı. Belki barış elçisi olacaktı. Maalesef çok kısa yaşadı. Bugün yaşıyaydı etkisi daha fazla olurdu.

Özellikle gençlere önerim; Kazım Koyuncu'nun röportajlarını okuyun, bu adam yalnızca şarkı söylememiş, bir şey anlatmaya çalışmış, üç beş kişilik değil büyük bir sevgiden bahsetmiş, birçok insana ulaşmak istemiş, dünyadaki barıştan bahsetmiş, keşke şarkılarında bahsettiğim beraberlik gerçek olsa demiş, hep humanizmden bahsetmiş. İnternette birçok röportajı, videoları var. Gençler bunları okusunlar, izlesinler birçok şey değişecektir. Ben pek çok kişi tanıyorum "Kazım benim hayatıma dokundu," diyen. *Kafkalkur'u* da pek çok genç okuyor, onların birçoğu aslında Kazım Koyuncu şarkılarını da biliyordur. Onlara diyeceğim şey Kazım'ın videolarını, konser kayıtlarını izleyin, oralarda söylediklerini dinleyin, röportajlarını okuyun. Okudukça yetmeyecek, başka şeyler okumak, araştırmak isteyeceksiniz.

"Bütün dünyanın bütün toprakları hepimizindir. Bütün şarkılar, dünyadaki tüm insanların, tüm topraklar da memleketimizdir."

"KAZIM HAYATIMI EN ÇOK ETKİLEYEN İNSAN ŞÜPHEİZ"

Kazım'la 1992'de o zamanlar Zeytinburnu'nda bulunan Çağdaş Sanat Atölyesi'nde tanıştık. İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci olduğumuz yıllardı. Yakın çevrem Lazcanın yok oluşunu dert edindiğimi, nerede bir Laz var ise o Laz'la birlikte bir şeyler yapmayı zorlayacağımı biliyordu. Bir gün ne yazık ki bugün artık aramızda olmayan bir arkadaşım "Seni bir Laz'la tanıştıracam, üstelik gitar çalıyor," diyerek beni Zeytinburnu'na götürdü. Heyecanlıydım, bu tanışacağım Laz'la birlikte bir şeyler yapabileceğimizi hissediyordum. Zeytinburnu'na vardığımızda bir bodrum katında yanlış hatırlamıyorsam Brecht'in *III. Reich'in Korku ve Sefaleti* oyununu çalışan insanlar arasında Kazım'ı elinde gitarıyla gördüm. Onu gördüğümde hislerimin beni yanıltmadığını anlamıştım. Evet, bu uzun saçlı, uzun burunlu, küpeli çocukla bir şeyler yapacaktık

Kazım'la tanıştığımızda bana pek pas vermemiştii, sınıırım onun üzerine bazı hesaplarım olduğunu anlamıştı ve kafasındaki planlarla pek uyuşmuyordu benim hesaplarım. İkimiz de İstanbul Üniversitesi'nde idik. Ben Hukuk Fakültesi'nde idim, Kazım ise Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde idi. Üniversitede karşılaşmış idik. Ama asıl olarak bir gün Beyazıt'taki karşılaşmamız ebedi dostluğumuzun temeli olmuştu. O gün Kazım Hopa'yı arayacaktı ama şehirlerarası görüşmeye yetecek jetonu yoktu. Tesadüf ki bende o jeton vardı. Hiç tereddütsüz bu kıymetli (!) jetonu Kazım'la paylaşmıştım. Evet, yoksunluğu paylaşmak en iyi bildiğimiz şeylerdendi.

Yine bir gün İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kültür Merkezi'nde idik. "Kazım" demiştim, "senle Lazca müzik yapan bir grup kuralım!" Kazım kısa bir an düşünüp gözlerini kısarak cevap vermişti: "Olur ama grup ayakları üzerinde durduğunda ben gruptan ayrılırlım!"

Grup kurma kararı böylece alınmıştı. Şimdi gruba eleman bulmak gerekiyordu. Kazım'ın çevresinden İlhan elektrogitara, Selçuk bas gitara, benim çevremden Yılmaz bateriye, beni bağışlasın adını hatırlayamıyorum, Atinalı (yok o Atina değil, Rize, Atina) bir arkadaş da klavyeye geçmişti. İlk provamızda "Va Mış'ıunan" ortaya çıkmıştı. Ancak ilk adımız "Şk'u" (Biz) olmuştu. Birkaç şarkılık bir repertuarla Atina'ya bir şenliğe zar zor gittik. Klavyeci arkadaş gruptan kopmuştu. Konseri giderken nasıl karşılaşacağımızı bilmiyorduk ve çok heyecanlıydık. Müziğimiz oldukça sertti ve muhtemelen seyircimiz müzik tarzımıza oldukça uzaktı. Atina'ya varmıştık ancak ortada bateri yoktu. Yine de çıkıp çalmıştık ve seyircinin gözlerindeki ışık ve paylaşılan heyecan bize doğru yolda olduğumuzu söylüyordu. Konser mekânımız deniz kenarındaydı, salondan çıkınca karşınıza deniz çıkıyordu. Orada adımız gündeme geldi. Sonra bir baktık ki bir vahiy gelmiş denizden mi, güneş yüzlü, denizde sararmış sarı saçlı çocuklardan mı bilinmez, adımız "Zuğaşı Berepe" olmuş. İlk konserimizden sonra Yılmaz gruptan ayrılmıştı. Sonrasında da Selçuk gruptan ayrıldı. Selçuk'un yerine basa İlhan'ın arkadaş Metin geldi. Davula Azerbaycan'dan bir transfer yapmıştık "Yukhu" grubunun bateristi Cengiz. Gruba Mahmut Turan tulum çalıyor. Genel olarak ben söz yazıyordum Kazım da müziğini yapıyordu ve şarkı grupta son hâlini alıyordu. Sonrasında İlhan ve Cengiz gruptan ayrıldı ve onların yerine Gürsoy ve Murat geldi. Bir dönem grupta Özgür klavye çaldı, sonrasında Uğurcan klavyeye geçti. Metin askere gitmek zorunda kaldı ve onun yokluğunda grupta Cafer bas çaldı.

Kazım'ı elinde gitarıyla gördüm. Onu gördüğümde hislerimin beni yanıltmadığını anlamıştım.

Evet, bu uzun saçlı, uzun burunlu, küpeli çocukla bir şeyler yapacaktık.

Üretim sürecimiz çoğu zaman Kazım'la yaşadığımız kadim duyguların, varoluşa, yıkıma, ölüme, yok oluşa, aşka, devrime, coğrafyaya dair duygularımızın, yaşadıklarımızın etkisi ile şekilleniyordu. Ben telefonda konuşurken Kazım gitarıyla bir rif çalıyordu. Ortamda hüznün vardı ve telefon konuşması bittiğinde kalemimden sözler döküldü ve sonra Kazım sözleri ölüme koyup "Ar T'ilifoni"yi çalıp söylemeye başlamıştı. Bir bütünün parçalarıgibiydik...

Kazım hayatımı en çok etkileyen insan şüphesiz. Yaşadıklarımı çoğaltan, beni tamamlayan kişi. Aynı coğrafyaya ve aynı dünya görüşüne sahip olmamız itibarıyla çok ortaklaştığımız nokta vardı. Onun çocukluğunda gezdiği ormanlarda gezmesem de anlattığı o ormanlar benim ormanlarımdı. Babaannesi Zera Khala benim de babaannemdi. Çocukluğunda yılanlardan korktuğu için giydiği çizmeleri ben de giymiştim. Hayatımızın ilk altı yılını birbirimizden habersiz, aramızdaki 40 km ile geçirdik. Devrim düşünden birlikte uyandık. Hayatın saldırılarına karşı müzikle, Lazcayla birlikte direndik. O olmasaydı belki söz de müzik de Zuğaşi Berepe de olmazdı! Yani ben ben olmazdım...

Gel dedi, ona

Dağ, deniz ve nehir

Düşündü

Gideyim

Mutluetmedi bu dünya beni

Bulacak mıyım acba

Biryer

Ağrısız içine yatacağım

Bir toprak...

İğzas, Zuğaşi Berepe (1998)

O benim için uzun bir rüya. İlk tanıştığım günden, hastanede son nefesini verinceye kadar ona yaşadığım her an ve heranı özel. Buanlardan biriniseçip anlatmak zor. Ancak sanırım Zuğaşi Berepe tarihi açısından da çok önemli bir konser anımızı paylaşmak isterim. 1995 Mayıs ayıydı ve ODTÜ bahar şenlikleri kapsamında Devrim stadyumunda konser verecektik. Ortam çok ajitatif ve gergindi. Stadyuma mumlarla yine devrim yazılmıştı. Kazım konserin ortasında o güne kadar, o günden sonra da hiç yapmadığı bir şey yaptı ve sahneden "Yaşasın anarşi!" diye bağırды. Sanırımben grubun Ortodoks kanadını temsil ediyordum, buslogana karşılık ben de "Yaşasın sosyalizm!" diye cevapvermişim...

Kazım'la bir kurgumuzu da paylaşmak isterim. Malum 90'lı yıllar zor yıllar, sıkıntılı yıllar -gerçi Türkiye'mizde sıkıntısız yıl var mı o da ayrı da- İnterneti, cep telefonunu bırakın, hepimizde ev telefonudahi yok. Başımıza poliseye bir durum gelirse diye buluşma noktaları belirlemiştik. Bu yerlerden bir tanesi Menekşe tren istasyonuydu. Sığınabileceğimiz bir yer. Yerin kendisinden bağımsız o yeri düşündüğümüzde bizirahatlanırbir yer, herkesin böyle biryere ihtiyacı vardır, tavsiyem sizin de bir yeriniz olsun sevdiklerinizle ortaklaştığınız.

Kazım'ın sıra dışıbir hayatı oldu. Hopa Lisesi'nden özeldersi bırakın hiç ders-hane yüzü görmeksizin İstanbul siyasala girmiş bir zekâyâ sahipti Kazım. O kendisini gerçekleştirmeyi müzikte gördü ve hayatında sadece müziği tercih etti. Bunun için okulu bıraktı. Bu zor ve cesur bir karardı. Ancak o potansiyelini biliyordu, kendisini iyi tanıyordu. Kazım devrime inanmakla birlikte yaşadığı bu hayatta birey olarak yaratabileceği farkı da hesaba kattı ve bu dünyaya katkısını sunarak "şarkılarla geçti aramızdan"...

Üretim sürecimiz
çoğu zaman
Kazım'la yaşadığımız
kadim duyguların,
varoluşa, yıkıma, ölüme,
yok oluşa, aşka, devrime,
coğrafyaya dair
duygularımızın,
yaşadıklarımızın etkisi
ile şekilleniyordu.

"DUYGULARIN VE MÜZİĞİN HARİTASI OLMAZI!"

Hayatım boyunca içimde ukde olarak kalan, eksikliğini hep hissedeceğim iki olay var. Biri, istediğim topu almadı diye (ki sonradan öğrendim o gün çarşı pazar gezip çok aramış) çocuk aklımla babama küsmüş, akşam babam eve geldiğinde yataktan çıkmamıştım. Sabah uyandığımda da babamın gece vefat ettiğini öğrenmiştim. İkincisi ise Kazım abiyle tanışmamaktır. Tanışıp görüşmeyi çok istiyordum ama olmadı maalesef.

Kazım Koyuncu, Karadeniz müziğinde bir milattır. Doksanlı yılların sonlarında Karadeniz müziğinin yerelden evrensele doğru evrilme sürecinde onun payı büyüktür. Gerek insani yönüyle, duruşuyla, gerek yöresel müziğe getirdiği yeniliklerle dar kıyı şeridinin sınırlarını aşarak Karadeniz müziğine evrensel bir boyut kazandırdı, bu müziği geniş kitlelere sevdirdi. Bugün farklı kültürlerden insanlar Karadeniz müziğini severek dinliyor ve sanat anlamında bir birliktelik sağlanmışsa bunda en büyük pay Kazım Abi'nindir. Karadeniz müziğindeki bu değişim ve onun hayata ve insanlara bakışı o dönem müziğe yeni başlayan biz genç müzisyenlere de ilham kaynağı olmuştur. O bir yol açtı ve biz de bugün bu yoldan ilerliyoruz. Rotasının doğru olduğuna inanıp tüm olumsuzluk ve engellere rağmen mücadelesini sürdüren insanların zafer için pek bir acelesi yoktur. Bu açıklama sloganik görünse de kendi müzikal yolculuğuma verdiğim bir sözdür. Bu mücadeleyi Kazım Abi bize öğretti.

Özellikle gençlere söylemek istediğim: Kazım Koyuncu'nun duruşundan, hayata bakışından, sanatından esinlenebilirler. Yapılan müziğin hangi yöreye ait olduğu değil, yüreklere hitap etmesi önemlidir. Duyguların ve müziğin haritası olmaz, sınırları olmaz.

"BİTMİYEN YASIM O BENİM BU KADARI!"

Onun için gazetede "şair ceketli çocuk" diye röportaj başlığı atarken elim titrememişti. Çünkü o benim için viyolonsel sesi veren kumral bir şiirdi. Evet o konuşurken ve saçlarını arkaya atarken viyolonsel sesi geliyordu kulağıma. Güzel bir şiirin karşısında nasılsam onun karşısında da öyleydim. Kavgaya ederken bile.

Her zaman Türkiye'de müziğin yönünü başka bir yere çekeceğine inandım. Çünkü soysuz olan her şeyi reddederdi. Yüksek ahlaklıydı. Pespaye küçük bir numaraya bile izin vermezdi. İlk dinlediğim günden inandım buna. Uyumu çok önemsiyordu. Uyum çok önemliydi müzik yaparken de, ilişkilerinde de, dünyaya bakışında da. Seslerin uyumu, ruhların uyumu, sevginin uyumu çok çok önemliydi. Doğasının dışına hiç zorlamazdı kendini. Sımsıcaktı. Bu bedeninde de vardı. Baktığı, sarıldığı, hatta elini sıktağı her insanetki alanına girerdi. Hâlâ sırrını tam çözemediğim bir etki alanı yaratırdı.

Hayallerini kurup oturmazdı, harekete geçerdi. Yaşasaydı ülke dışına taşacak fikirleri vardı müzik için. Yaptı. (Bana kalsa dünya dışına taşacak.) İnanmak dünya dışına taşar.

Ölümünden çok öleceğini anladığı anlar çok ağırdır benim için. O anlar çökmezdi, sinirli olurdu. Kötü hiçbir şeyin kabulü yoktu onda. O kadar zor, ağırlı günlerde kimseye zarar vermedi. Son ana kadar vermedi. Sempatisi hiç eksilmedi. Bir kez gözyaşlarına tanık oldum. Akordeon çalan bir şarkı dinlettiğimde. Üçlü bordo koltukta başını arkaya atıp: "Beni ağlattın Umay," dedi.

Devam edemiyorum anlatmaya. Bitmeyen yasım o benim. Bu kadar.

ŞAİR KILIKLI

Unutmalarımın önce
öyküler vardı onlarca,
artık yalnızca başını anımsadığım.
Labirentimde kaybettim 'sonra'ları;
gecenin bin kapılı avlusunda.
Hep daha çok unuttum,
unutmalarımın rüyasında
şair kılıklı bir adam gördüm.
Sabahları aynama uğrardı eskiden,
sabahları çekingendi.
Değiş tokuş etmiş öleli çok olmuş
bir sabah yağmuruyla
boğucu gecenin diri kanterini.

Unuttum, unuttum da
unutacak bir şey kalmadığında
kelebeğin rahmindeki
uzak âlemi hatırladım, uzak gökyüzünü
Lavra bedenim
kıyısında yüzüyorken okyanusunun,
takımyıldızları asılı gökte
rengârenk ölü auralar...
Derim şeffaf, içim rengârenk.
Hatırladım
doğarken neden ağladımı;
21 gramdım çünkü,
kan içinde bir et parçası.
Hayata tutunan çılgıklarım vardı.
Dünyaya şair kılığında gelmişim;
kafamda ucuz bir şarhoşluk,
kıçımda yırtık bir don.
İşte kalemim kâğıdım önümde
şair yazıyormuş gibi oturuyorum
Gecenin tam ortasında tatlı bir yitik...

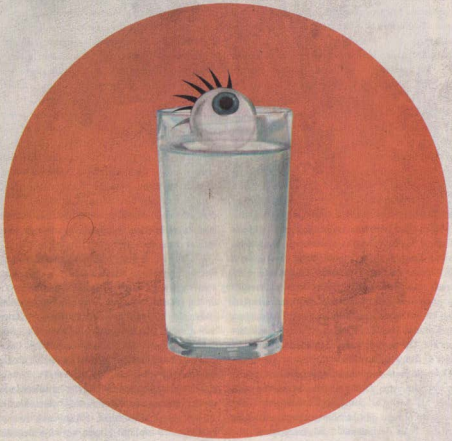
TAZE SIKILMIŞ

Anthony Burgess'in yazdığı *Otomatik Portakal* romanı, karabasan gibi bir gelecek atmosferinin gölgesinde geçen, kara mizahla örülmüş, postmodern izler taşıyan, distopik, belki de tam bir sosyal kehanet kitabı. Tazeyken sıkılmış, yoldan çıkmış, bir türlü topluma "entegre" olamayan, suç makinesi tabirinin yetersiz kaldığı (mütevazı anlatıcımız) Alex DeLarge adlı anti kahraman etrafında dönüp duran, özgür iradenin Pavlov kanunları karşısında nasıl çözüldüğünü anlatan müthiş bir toplum eleştirisi. Gündüzleri, okula giden, plakçılarda vakit geçiren, sokakları merakla dikizleyen, onun bunun fiyatını soran gayet makul ergenlerken, geceleri sokaklara dehşet saçan, gözünü kırpmadan cinayet işleyen, özellikle yaşlıları ve yaşlılara olmadık işkenceler eden, şiddetin kol gezdiği bir dünyanın faillerini kendine özgübüylülü diliyle resmeder Burgess.

Camus'nün *Yabancı*'sının sütlü kahve içme isteğini andıran, Alex DeLarge'in bitmek tükenmek bilmeyen o görkemli Bethoveen sevgisi hariç tek bir insani öğeye rastlamayız başlarda. Her şey fazlasıyla rahatsız edici bir şiddet dalgasının içinde yaşanır. Yine de hep bir ihtiyat payı bırakır yazar. Kitabın ilk bölümünde Alex ve arkadaşları etrafındaki bu kötülük çemberinin er ya da geç kırılacağı, topluma karışacakları, makbul vatandaşlar olacakları fikrini uyandırır okurunda yazar.

Lakin her sayfada bu beklenti çitasını bir adım öteye taşıyan Burgess, kitabın ilerleyen bölümlerinde bambaşka bir yokuşa sürer *Otomatik Portakal*'ı. Romanın başından beri "selamete ermesini", "bizden", yani toplumundan biri olacağını umduğumuz, kötü bir ergenden vefalı bir yetişkine evrilmesini beklediğimiz Alex, arkadaşları tarafından ihanete uğradıktan sonra hapse düşer ve bu sefer çerçevesi bizzat sistemin kendisi tarafından belirlenmiş bir tür "iyiliğe" zorlanır. Bu anti kahraman ivedilikle bir kahraman olmalı, âdeta bir iyilik makinesine dönüşmelidir toplum yasaları uyarınca. Deli gömleği giydirilerek zorla bir koltuğa oturtulmalar, ilaçlar, makineler, zorla izlettiren Nazi şiddeti, tutmaçlarca açık tutulmaya zorlanan gözler, canlı bir gösteriyi andıran deneyler, bir tür kobaya dönüşen roman kahramanı... Bir anti kahramandan zavallı bir adama dönüşün hikâyesi. Kötülüğün başka türlü bir kötülüğe zorlanmanın romanı... Bu noktadan sonra, roman, iyilik fikrine ters bir açıdan bakarak, Alex ve benzerlerini ıslah etmeye çalışan sisteme yönelik şiddetli bir eleştiriyeye dönüşür. Neyin makbul ve iyi olduğuna kendisi karar vermek isteyen, toplumu buna uygun şekilde dizayn etmeye çalışan bir sistem. Hatta oradan aile ve toplum eleştirisine de yönelir yazar. Önüne kuralları ve kaideleriyle ne çıkarsa...

Hiç şüphesiz, yayımlandıktan sonra modern bir klasiğe dönüşen *Otomatik Portakal*'ın bu denli ilgi görmesinde Stanley Kubrick tarafından sinemaya uyarlanmasının da payı vardır. Ama filme çevrilmese de bir yerlerde okurlar tarafından kolaylıkla keşfedileceği muhakkaktır bu kitabın. Romanın distopik fikrinin hayli ilgi çekici olduğuna kuşku yok. Kubrick'in fazlasıyla göze soktuğu (gerek "mütevazı anlatıcımız" gerekse de sistem tarafından uygulanan) şiddetin temsili, romanda bir ton daha fazladır hatta. Ama *Otomatik Portakal*'ı önemli kılan iki önemli husus vardır kanımca. Birincisi bütün bu şiddeti görkemli bir kara mizah eşliğinde ele alır Burgess. Her şey tastamam dilin o kara büyü-sünün gölgesinde cereyan eder. Hatta bu uğurda yazar kendisini de metne sokar. Sadece anti kahramanı değil, kendisi ve romanıyla da eğlenir. İkincisi, argo önemli bir belirleyen olarak çıkar romanda. Romanın sonuna doğru bilinç çözülür ama bu kara dil yerinde saymaya, bilince direnmeye devam eder. Alex'in bir türlü "iyileşmeyeceğini," bir kahramana dönüşmeyeceğini, güdülerine geri döneceği, şiddete meyilli olduğunu, topluma kazandırmayacağını, vaktiyle sokaklara yanyan bakan ergen arkadaşları gibi ıslah olmayacağını da bu dil bildirir bize. Geriye, toplum dışına itilmiş bir posa kalacağını haber verircesine...

ALEX'İ KURTARMAK TOPLUMU KURTARIR MI?

Yüzyedeki kırılğan uygarlığın altında her daim yatan vahşi doğa fikri, Kubrick'in takıntılı konularından. *Otomatik Portakal* da büyük ölçüde bu mevzu üzerine. Mekanikle (otomatik) organik (portakal) olanın, insanla makinenin, vatandaşla devletin, medeniyetle ilkel dürtülerin, burjuva adabıyla hayvandan farksız doğamızın, Beethoven'la tecavüzün iç içe oluşunun huzursuzluğu.

Alex DeLarge, filmin kahramanı ve kurbanı, Anlatılanı ve anlatıcısı. "Biz" in bir parçası olmaya zorlanan "ben" in özdeşlik kurulamayacak kadar korkunç temsilcisi. Aynı anda çekici ve uzak durulması. Takma kırıpkilerle desteklenen sadist bakışlarıyla tam bir anti-kahraman. Film de bir anti-kahramanın, kahramana dönüştürülme çabasının hikâyesi. Ve bunun fiyaskoyla sonuçlanışının.

Foucault, insanlığın dönüşümünün Disiplin Toplumu'ndan Kontrol Toplumu'na doğru geliştiğini öne sürer. Disiplin Toplumu'na hapisane, tımarhane, okul gibi disiplin kurumları işlerlik kazandırır. Bu denetleyici ve yönlendirici kurumlar sayesinde toplum düzene uyar. Kontrol Toplumu'ndaysa mekanizma biraz daha karmaşıktır. Kontrol, dışarıdan bir gücün dayatmasıyla değil, beyinlere aşılanarak sağlanır. Görüntüde daha demokratik, özünde daha baskıcıdır. Böylece denetleyici kurumlar insanların kendisine dönüşmeye başlar. Herhangi bir zorlayıcı dışsal otoriteye gerek kalmadan, insan eylemlerini kendiliğinden bir öz denetimle kontrol altına alır. *Otomatik Portakal*'in merkezindeki deney amacı da bunu sağlamaktır.

Otomatik Portakal birdistopya anlatısıdır. Orwell'in bir uyarıdır. Ama 1984 gibi disiplin toplumunun yaratıldığı bir baskı ortamını değil, daha çok *Cesur Yeni Dünya*'da olduğu gibi bir kontrol toplumu kâbusunu anlatır. Polis devletinin bir adım sonrasını gösterir: Zihin kontrol toplumu. Bir yanılla da bir Doktor Jekyll ve Bay Hyde anlatısıdır. Bay Hyde'in, Doktor Jekyll'a dönüştürülme denemesidir. İkisinin aynı kişi olduğu unutulamaz. Kontrol, özgür iradenin önemi ve iyiliğin içten gelmesi gerektiği üzerinedir daha çok. Radikal bir karamsar olan Kubrick'in iyilik kavramına bakışıysa çok daha katmanlı, çıkışsız ve kasvetlidir.

Londra'dayız. Belirsiz ama epey yakın bir gelecekte. Alex ve üç arkadaşından oluşan çetenin karşı-

sında. Grotesk kostümler. İlaçlı sütler. Şiddet turları. Savunmasız bir ihtiyara uygulanan şiddet. "Bu iğrenç varlıkları görmeye tahammül edemeyen" tipik Nazi vizyonu. Şiddet duraklarından biri olan yazar Mr. Alexander'in villasına ziyaret. Alex'in öteki, medeni yüzü Alex-ander'a ("Ander-" Almanca "öteki"). Karısına tecavüz edilmesini izlemek zorunda kalırsız yazarla birlikte. Ve yazarın sakat bırakılışını. Alex'in evi ve ilgisiz ailesi. Onu bu kör şiddete iten toplum. Hikâyenin Marxist boyutu. Abartılı fallik göstergeler. Çete içinde bozulan dengeler. Alex'in sorgulanan liderliği. Ve bir cinayet sonrası polise yakalanması. Hapis. Kusturucu ilaçlarla desteklenen bir tür iğrenme terapisi olan Ludovico tekniğiyle "tedavi". Ekranda Nazi şiddeti, tecavüz. Alex'in bakmak zorunda bırakıldığı korkunç görüntüler. Filmin ilk yarısında seyrinin düştüğü durum. İyileşip topluma kazandırılma sonrası toplumun ona uyguladığı zincirleme şiddet. Polis olmuş eski çete arkadaşları. Onu tanıyınca azılı bir sadiste dönüşen yazar Alexander. Beethoven ile işkence ve hastane yatağında uyanmayla sonuçlanan intihar denemesi.

Finalde de Kubrick ile Burgess'in yolları ayrılır. Romanın İngiltere baskısındaki sonunda Alex kendi iradesiyle şiddetten vazgeçer. ABD finalinde bu son bölüm çıkartılır, iyileşme devlet iradesi sayesinde başatılmış olur. Kubrick'in ironik finaliye içinde yaşadığımız dünyanın karanlığına ve anlamsızlığına çok daha yakışacak cinstendir: Tedavisi biten Alex, bakan tarafından ziyaret edilir. Başarısı *Dokuzuncu Senfoni* ile kutlanır. Alex bu müzikle birlikte Pavlov'un köpeği misali yeniden şiddet ve tecavüz hayalleri kurar. "İyileştim," der ama bakışları aksini söylemektedir.

Alex'i düzeltmek, iyileştirmek bir işe yaramaz. Çünkü toplum düzgün veya iyi değildir. Birey düşünür, kitle düşünmez. Nihayetinde kitlenin içinde eriyecek birey ne kadar düşünürse düşünsün boştur. Çoğunluğun saadeti için bireyin beynini yakayan hükümetin çabası beyhudedir. Kubrick, konuya Freudvari bir karamsarlıkla yaklaşır ve izleyiciyi boğucu bir çözümsüzlükle baş başa bırakır. Yani Kubrick'in *Otomatik Portakal*'da yaptığı, kolaycı genellemelerle eleştirildiği gibi şiddet güzellemesi değildir, toplum karalamasıdır

Nazlı Arman

Sidal Yurt

UYANIŞ

Her ruh, değdiği diğer ruha ömür katar; ömrü yettigince. Benim sende ömrüm tükendi; artık bir hayat eksik kilacağım seni. Hafızadaki hayal kırıntıları çoktandır külçelendi, yenilgiye uğradı her biri gittiğin yerde. Uyan yüreğim; kayıtsız kaldığın unutulmuş, uzaklarda bir kelebeğin kanatlarından düşüyor tenine.

Devrildim her defasında aynı boşluğa, artık merhametim yuvan değil. İçimde bir bulantı, çürüyen yanarımdan kurtulma vaktigeldi. Peyda oluyor sancı ama bilirsin, gelmeyece öylece gidilmiyor ki. Yüreğim soğumuyor, sana uzanan yollar buz tutmuş. Kayıplarım büyümüş, onlar da dönmüyor. Kalıp pencere kenarında, öylece beklemek bana göre değil. Geceden çıkıyorum yola; bu bir arayış değil, bir uyanış. Bir kere yola çıkmış kişi için başka yollara savrulmanın pek de önemi yoktur. Zehirlemez beni başka şehrin günahı, seni de aklamadı uzaklar. Muhtemel son yok, hislerin durağan yankısı aşındırıyor buzları.

Vakti değildi adımların, ben hep yanıldım. Gitme demek döndürseydi gideni yolundan, ben hep orada kalırdım. Feda edilen yaşları saklayabilseydim, inan onları kurutmazdım. Yoldan yola savrulur bedenim, yolun sonuna vardığımda bir bekleyen bulamazsam ne yapılır sordum. Nasılsa seni daima bekleyen biri varken, bir yanıt bırakamazdın avuçlarıma. Bak haziran geldi, kelebek yeniden yükseliyor göğe. Yükünü bıraktı omuzlarıma, fısıldadı gitmeden; "Gönülden çıkmayan bırak orada kalsın." Gitme demek zordu zamanında. Uyandı yüreğim, artık sesleniyor uzaklara. Belki de artık dönmek vakti, bir yaz akşamında.

*Bir kere
yola çıkmış kişi için
başka yollara
savrulmanın pek de
önemi yoktur.*

DAVID DARLING'DEN SLOW RETURN ÇALIYORDU

"tamam, itiraf ediyorum:

yalnızım. nokta. şunu da ekleyeyim: iyiyim?"

Karanlık. Bir el bozdu bu düzeni. Küçük bir dokunuşla yanıverdi el feneri. Gözleri kamaşan eşyalar hızla sağa sola kaçıştılar. Ne var ki, gölgeleri kimıldamadan duruyordu. Oda belli belirsiz aydınlandı. İşte herşey böyle başladı. ..

"Hey! Neredesin?"

Erkek, kulağını boşluğa yaslamış, bekliyordu. Sanki ölüm döşegindeki bir ihtiyarı dinliyordu. İçeriye dipdiri bir sessizlik hâkimdi. Eşyalar saklandıkları yerden şöyle bir bakıp korkuyla dudaklarını ısırıyorlardı. Filmin en can alıcı anındaymışçasına gözlerini iri iri açtılar sonra

"Beni duyuyor musun?"

Sesi duvara çarpıp geri geldi. Bin yıllardır odada gibiydi. Bin yıldır soruyor, bin yıldır bekliyordu. Artık ne kulakları yadırgıyordu onu, ne de yanbaşındaki boşluk. Eşyaların aksine daha ağırbaşlıydılar. Görevlerini tamamlayıp sadece huzura ermek istiyorlardı. Gözleri saate, dilleri şaraba hasretti. Hasret hiç bitmiyordu

Vakit tamamdı. Harekete geçmenin tam sırasıydı. Yolculuk için gereken âlet edavat yeniden kontrol edildi: El, ayak, göz, kalp, cesaret, umut, umut, umut... Hepsi yerli yerindeydi. Yol uzun ve meşakkatli görünüyordu. Ne pahasına olursa olsun o kadına ulaşması gerekiyordu.

Zaman belirsizdi, belki Nuh peygamberden de öncesiydi. Gözyaşlarına kapılan kadın evin bir köşesine sürüklenmiş, maddesel ağırlığını kaybettikten sonra fotoğraflardan dahi silinmişti. Sanki hiç var olmamış gibiydi. Ondan arta kalan tek şey işte bu sessizlikti. Kimdi? Neye benziyordu? Peki ya nasıl kokuyordu? Boşluk! Hep boşluk...

Ağır adımlarla odanın kapısına vardı. Tam dışarı çıkacakken el fenerinin öksürüğüyle duraladı bir an. Her öksürükte ışık gidip geliyordu. Pilleri çıkarıp hafif hafif dişledi. El fenerinin sırtını sıvazlayıp odadan dışarı süzülüyordu. Keşke, diye düşündü. Keşke konuşabilse.

"tamam, bir düşüneyim:

aşk bir düşüncedir, dünyanın karanlığında saklanan.

tamam."

Bir ümitsizlik vardı üstünde. Fi tarihinden kalma, türlü medeniyetten doğma; savaşlardan ve masallardan kopma ümitsizlik, diğer duyguları çepeçevre sarmıştı. Sonra ete kemiğe bürünerek diyarı fethetmiş, adına para bile bastırmıştı. Ondan habersiz nefes almak mümkün değildi.

Öksürüklerin peşine takılmış yürüyordu. Holdeki duvara yansıyan gölgesini görür görmez ürperdi. Kendisiyle ilk defa karşılaşmış gibi, neye benzediğini anlamaya çalışıyordu. Ne kadar dikkatli bakarsa, o kadar kayboluyordu. Aklındaki karanlık, bütün vücuduna yayılmış hâldeydi. Çattı kaşlarını, çaresizce bağırdı.

"N'olur ortaya çık! N'olur!"

Hâlbuki kadın bu eve oldukçaşınaydı. Bitkiörtüsünü bilir, dağlarında yetişen yaban çiçeklerine bayılırdı. Sonra denizlerini, ovalarını, devletlerini, onların yasalarını... Hepsini. Bir odadan diğerine geçmek, uçakla on yedi saati bulurdu. Sadece yol

*Bir ümitsizlik
vardı üstünde.
Fi tarihinden kalma,
tүrlү medeniyetten
doğma; savaşlardan ve
masallardan kopma
ümitsizlik,
diğєr duyguları
çєpeçєvre sarmıştı.*

değil, vize için gerekli evrakları toplamak da epey vakit alıyordu. Diğer türlü kaçak muamelesi görür, yakapaça dışarı atılırdı. Kurallar belliydi. Belliydi, ama kadın neredeydi?

Holü bitirip de salona vardığında, kendisine meraklı gözlerle bakan eşyalarla karşılaştı. Bunlar da yatak odasındakiler gibi korku doluydu. El fenerini hepsinin üstünde tek tek gezdirmeye başlayınca, bir rabarba koptu. Dört bir yana dağılıp koşuyorlar, birbirlerine çarpınca da kırılıp dökülüyorlardı. Ölenler, can çekişenler... Tanınmaz hâle gelmişti salon. Hızla dışarı çıktı. Parmak uçlarından süzülen kan, halının üstüne damlıyordu. Keşke, diye düşündü. Keşke yüzünü gösterse.

*"tamam. bir nokta koy. yere tükür. ağla.
hiçbir şey düzelmeyecek: sana yalan söylediler.
tamam."*

Başka dile çevrilmiş duyguları andırıyordu. Yazarından uzaklaşmış, hafızasını kaybetmişti. Elini, ayağını nereye koyacağını dahi bilmiyor gibiydi. Kadının peşinden attığı her adımla kendinden bir şeyler yitiriyordu. Ne var ki, bunu gölgesinden başka hiçbir canlı fark etmiyordu.

Halbuki söylenecek ne çok şey vardı. İcat edilen kelimelerin bazısı da elektriksiz çalışırdı. El fenerine ihtiyaç duymadan görülür, kulak olmasa dahi duyulurdu. Fakat Tanrı esirgiyordu bunu insanoglundan. Hiçbirimize güvenmiyordu.

Kimliği belirsiz imgeler birbirini ezerken mutfağa ulaşmıştı. Ne kadar kap kacak varsa yemek artık-

larıyla doluydu. Onlar da küflenmekten bir garip olmuş, üstlerinde yer yer kurtçuklar birikmişti.

El feneriyle aydınlanan kurtçuklar başlarını şöyle bir kaldırdılar. Sanki biri ölmüş de bunu nasıl söyleyeceklerini bilemiyor gibiydiler. Mutsuzlukları yüzlerine yansımıştı. Gözlerini yere devirmekle yetindiler. Yokluğu anlatmanın daha iyi bir yolu var mıydı?

"Yaşamayı bilmiyorum. Yalvarırım yardım et!"

Adımları çekingen, gözleri tetikteydi. Aramaya devam etmeliydi. Elbet evin bir köşesinde, bir eşyanın altında durmuş, onu bekliyordu. Buna adı kadar emindi. Parmaklarından haliya damlayan kanlara bakarak çalışma odasına yöneldi. Kadını bulduktan sonra, geri dönüş yolunu şaşırılmamak için bu kan damlalarına ihtiyacı vardı.

Önü sıra küçük, sarı bir ışık yayan feneri baston gibi kullanıyordu. Hani o da olmasa, yere yığılması işten bile değildi.

Çalışma odasının kapısına vardığında belli belirsiz durdu. Bütün evi defalarca aramış, her yerin altını üstüne getirmişti. Kadından en ufak bir işaret dahi gelmemişti. Bir tek bu oda kalmıştı geriye. Korkuyordu, hem de çok korkuyordu. Adımını bir türlü atamıyordu. Ya burada da yoksa?

Gerisin geriye, yatak odasına döndü sonra. Aramaya yeniden başlayacaktı.

Yalnızlık insanoglunun başına gelmiş en büyük belaydı...

*"tamam. neyse.
bir susa yım."*

BİR KİTABI OKUYUNCA NELER OLDU?

Bir kitap; kitaplığımın en üst rafında, sonuna gelmeyi asla başaramadığım onlarca roman, fotoğraf, şiir, hikâye, anı kitapları arasında kaybolup giden, dışardan bakıldığında muhtemelen yanlış yerde duran, elli altı sayfalık, incecik ama gördüğüm anda beni korkutan bir kitap.

İçinde ne yazıyor da, sadece elli altı sayfada sonuca veya sonuçsuzluğa ulaşabilmiş. İçinde ne yazıyor da, sanatçı eserinin bittiği kanaatine sadece elli altı sayfada varabilmiş. Okumaya başlayıp bir çırpıda bitirdiğim an korkumun ne kadar yerinde olduğunu anladım. Kafamın içinde zaten yerli yerince duramayan, sanata, tanımına, kavramlara ait taşlar, içinden çıkılmaz bir hâl aldılar yahut önce dağılmış gibi görünseler de aslında kendilerine ayrılan doğru yerleri buldular. Bunu hâlâ bilmiyorum. Bildiğim tek şey; artık daha fazla sorum ve bulmaya çalışacağım daha fazla cevap var.

Sorularım;

- Gerçek nedir? Hayaller gerçeğe ne kadar yakındır?
- Gördüklerimiz ne zaman tam anlamıyla gerçek olur; baktığımız ilk an mı yoksa hislerimiz ve hayallerimizle yoğurup gördüğümüz an mı?
- Sanatçı ile sanat eseri arasındaki bağ nedir?
- Soyut, içinde somutu da barındırır mı?
- Bir eseri sanat eseri yapan, sanatçısının verdiği anlam mıdır yoksa izleyicisinin verdiği anlam mı?

- Sanatçı insanların tepkisinden neden endişe duyar? Duyar mı?
- Yaratma aşaması neden çok uzun olur veya olmalı? Yaratma aşamasının uzun olmasının sebebi kusursuzluk arayışı mıdır? Kime göre kusursuzluk?
- Bir sanatçının eserini onun anlamlandırdığı gibi anlamlandırabilir miyiz?
- Onunla aynı noktadan bakabilir miyiz? Onunla aynı şeyi görebilir miyiz?

Cevaplarım (şu an cevap sandıklarım);

Gerçek, herkese göre değişen, azalan çoğalan bir kavram. Duyumsanan mı, düşünülen mi yoksa hemen karşımızda gördüklerimiz mi gerçek diye düşündüm önce. Onlar; gerçekler, aslında var mı yoksa, istekler, yaşanmışlıklar, hayaller mi biçimlendiriyor gerçeği? Evet. Onları ben yaratıyorum, kendi gerçeklerimi. Görmek istediğim gibi görüyorum gerçeğimi. İnadıklarım, düşündüklerim, duyumsadıklarım, hayallerim benim gerçeklerim. Hemen ardından şöyle düşünüyorum; bir sanat eserine bakarken benim o sanat eserinde bulduğum gerçeklik neden sanatçısının yarattığı gerçekten daha az gerçek olsun ki?

Ve sonuç; hiçbir konu, kavram ve hiç kimse için bir tane gerçek yok.

Sorulardan bir diğeri ise sanatçı ve eseri arasındaki yoğun ilişki ile ilgiliydi. Bunun cevabı çok belli ve nispeten kolay gibi görünse de asıl nedene yaklaşıldığından hiç emin olamadım.

Birbirini tamamlayan bu ilişki tek taraflı bir ilişki gibi dursa da sanatçıya göre bu hiç öyle değil. Kendisinin, kendi içinden çıkan sanat eserine duyduğu bağ o kadar kuvvetli ki, belirli bir yaratım sürecinin ardından sanki sanat eseri de bu ilişkide etkin bir hâl alıyor. Ve sonunda, tıpkı hayatta olduğu gibi, bu ilişki her zaman mutlu sonla bitmiyor. Tutkuyla bağlandığı eseri bazen sanatçıya ihanet edebiliyor.

Belki de bu ilişki bitmiş gibi görünse de aslında sanatçı için her zaman gelişmeye, yoğrulmaya devam ediyor. Sanatçı belki mükemmele yaklaşamıyor ama en yakın yerde bırakıyor. Yarattığı soyutlar aslında kendi gerçekleri, bildiği, tecrübe ettiği somutların ta kendisi oluyor.

Bir eseri sanat eseri yapan nedir? Bunda sanatçının kendi anlattığı mı yoksa izleyicinin (okuyucunun) ne anladığı mı rol oynar?

Yeliz Akın

Sanatçı kendiliğinden, içgüdüsel, durdurulmaz bir şekilde, zaten kendisinde var olan bir meziyetle ve algılama biçimiyle üretiyorsa, üretme hâli onun için sıradan, olağan bir eylemse, bir eseri sanat eseri yapan; herkesin o eseri beğenmesi olmalı. Fakat sanatı yorumlamayı bilen, belirli bir birikimi olan 'herkes'in.

Kendi farklılığının getirdiği yalnızlık duygusu sanatçada bir korku yaratıyor olabilir mi diye düşünüyorum. Geleceği görüyor olması değil, içinde yaşadığı dönemi diğer insanlara göre daha iyi idrak ediyor olması, daha farklı çıkarımları olması onu çemberin dışında (aslında belki de çemberin merkezinde) tutuyor. Yalnızlaşıyor. Tüm bu kaygılara bir de anlaşılama veya yanlış anlaşılma korkusu ekleniyor.

Belki de kimi zaman kendi mükemmel cevabını bile bulamadığı bir eserin başkaları tarafından kolayca anlamlandırılacak olması ihtimali bile ağır bir yük olabilir. Bu tür yanlış anlaşılmalara, anlaşılamamaların, tutkuyla bağlı olduğu eserine gelebilecek kendisine göre yüzeysel eleştirilerin, duyguları ile var olan sanatçıları ne kadar kırabileceği tahmin bile edilemez.

Başka bir taraftan bu korkuların temelinde, sanatçının yaratma aşamasında yaşadığı çileli, uzun ve zorlu geçen sürecin yorgunluğu ve kırılabilirliği da yatıyor olabilir. Sanatçı yaratarak varlığına bir anlam verir. Dolayısı ile en zorlu aşama yaratma aşamasıdır diye düşündüm. Belki de eserine karşı duyduğu hoşnutsuzluk onusürekliye yoğun bir yaratıcı sürece itiyordu. Hepdaha iyiyiistemesi, heradımdabir sonraki adımın daha çekici gelmesi ve tabii ki ki mükemmeliyetçilik bu süreci uzatan nedenler arasında sayılabilir. Bu sürecin uzun olma sebebi kuşkusuz sanatçının kusur-

suzluk arayışı da olabilir. O anki hayaller ile yetinmeyen sanatçı, kendine daha yeni tanımlar ve daha yeni gerçekler buluyor ve zihninde yarattığı eseri vücuda büründürmek için sınırlarını zorluyor hatta bilincinden uzaklaşıp kendi iç dünyasında, dış dünyaya tamamen kapalı bir şekilde yaşıyor olabilir.

Ancak bu şekilde bir soyutlanma ile büyük aşk yaşadığı eseri onun gerçeği olabilir. Bu noktada merak ettiğim; acaba sanatçı gelebileceği son noktayı ne kadar önceden biliyor. Bunu gerçekten adım adım yaşayıp, düşüncelerini olgunlaştırıp yavaş yavaş mı görüyor yoksa büyük bir öngörü ile en başından bildiği sona tüm detaylarını yaşayarak kimi zaman keyfini kimi zaman acısını çekerek (kendi rızası ile) mi geliyor?

Kitapta değinildiği gibi; diğer sanatçıların sanat eserlerinin yalnızca biçimlerini görüyoruz. Tahmin edilebilir ki, bu denli derin yaşanan sürecin ardından, sanatçı için ete kemiğe bürünen eser, gerçek hayatta hiç kimseyle paylaşamayacağı 'aşk'ından farklı olmaz. Kendi varlığının kanıtı, kendi zihninin bir yansıması olan eser, herkesten kıskanacağı, gözünden sakınacağı bir hâl alır. Bu birliktelik kimi zaman büyük bir zaferle kimi zaman ise bir yok oluş ile sonlanabilir, gibi bir sürü düşünce...

Sonra kitabı kapattım. Mutfağa geçtim. Soğanı doğradım inceden, pembeleşinceye kadar kavurdum, birkaç diş sarımsak attım içine, sonra unlu limonlu suda beklettiğim enginarları...

Neler oldu bir kitabı okuyunca...

Yoğruldu düşünceler portakal suyunda pişen zeytinyağı enginarın kokusunda...

ADA: BİR HAYAL SÖYLENCESİ

Adının anlamını arayan kızım Ada'ya...

Az gelir adının üç harfine üç bin söz!

Ada: bir düş mekânı – arzunun gel-gitinde. Açık denizde bir dipnot. Duruşu, göğe uzanır gibi. Yalnızlık hâli üç harfin. Tersi de düzü de bir. Ada: bir özlem ülkesi – rüyaların gizinde. Suların bilinçaltı. Olankasız düşler gördüren insana. Gündeliğin hay huyundan uzakta. Ada: bir hayal söylencesi – hülyalı bir rüzgârın peşinde. Bir öte dünya öğretisi. Atlaslarda isimsiz, nokta gibi durur kimileri. Ada: bir minyatür dünya – bir esrik tenhalık. Kendine yeten bir başınalık.

Bir bilinmezi söyler her ada. Bir sonsuzluk çağrısıdır, bir bulmacadır. Zordur gizini çözmek bir adanın, zordur onun dilini öğrenmek. Kendini kolay kolay ele vermez çünkü ada. Unutturmaz hiç uzağı – bir uzaklığı usulca koyar insanın önüne. Hatırlatır o uzaklığı hep. Mağrurdur. Dokunulmazdır. İnatçıdır. Tek başına her şeye karşı koyabildir. Dikbaşlıdır. Başına buyruktur.

Kapalı bir kitaptır ada. Kapalı, çetin bir şiirdir. Dağılan imgeleri toplama telaşında. İmgelemi dürtür durur. Yaratıyı fişekler. Bilinmezin çağrısıdır o. Dişilidir. Doğurgandır. Bir rahimdir– anlam yüklüdür. Ada hep bir yenilik sunar. İlklerin yaşanacağı yerlerdir onlar. Varlığını inatla her ada. Kuşatmasında koca okyanusların, denizlerin. Direnir fırtınaların, dalgaların amansız saldırılarına. "Ada göründü" - bir sevinçtir adanın görünmesi. Ona doğru yaklaştıkça giderek büyümesi...

Bir inziva metnidir ada bazen, bazen de bir coşku macera. Denizin anlam bütünlüğünü bozar ada. Kabuğu içine saklanmış bademdir ya da incirin derinindeki çoğul sessizlik. Tek başlarına yaşayan, içine kapanık insanlara benzer. Utangaç, dalgın, gözyaşlarını kendi silen biri gibi. Bağırısalar seslerini duyan olmaz. Su ortasında susuz yaşarlar. Eninde sonunda birer sığınaktırlar. Küçük dünyalarında mavi içinde kara - rüzgâr zaten kendi yolunda, ağzında şarkısı. Gündüzden alıp geceye eklerler zamanı. Dünyanın başının döndüğü saatlerde. Bir dinginliği fısıldarlar – bir esintili özgürlüğü.

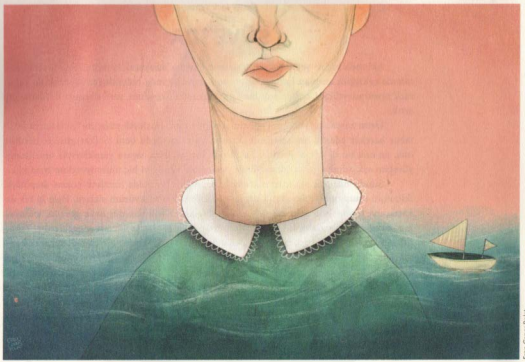
Bir uzun bekleyiştir her ada. Eyyub sabrıyla bekler gelecek olanı da – gidecek olanı da. Kendine yetendir ada. Anakaradan koparak bağımsızlığını kazan-

mıştır. Bütünden kopmuş, bir başka bütüne varmıştır. Birbirlerine hem yakın hem uzak. Dört yanı sularla çevrili ama yalnız – ama susuz. Dışa kapalı – içerlek. İçe dönüktür ada. İç – dış, gerçek – düş ikilemidir o. Sınırı kendisidir. Gönüüllü sürgündür, tutsaktır kendine. Gördüm kendi kendine konuştuğunu bir adanın. Yarasız da kanadığını kendini anlayamamaktan.

Hem bir ada kendi mi seçerdi yalnızlığını? Kime anlatırdı ne düşündüğünü, ne yaşadığını? Koca denizde kıpır kıpır bir adanın neydi yan anlamı? Rüzgâra yazar ada anılarını – kuma. Söylediği şarkıyı yalnızca kendisi dinler. Bir çocuk gibi düşlemleriyle avunur ya da bir yaşlı gibi anılarıyla. Her insan bir adadır aslında. Haritalarda yer almayan. Her ada bir insan... Ada, insanı değiştirir dönüştürür. İnsan da adayı olurur elbet. İnsansız bir ada muratsızdır! İssizlik orda başlar – o insansızlıktaki!

Ada, insanını – insan da kendi adasını arar hep. Uzak bir adanın düşselliğinin verdiği mutluluk. Bir dirlik düzenlik vaadi. Bir huzur özlemi. Bir ölümsüzlük aranişi. Ondandır ütopyaların adalarda geçtiği. Ondandır "Kişi yalnızlığının, çaresizliğinin içinde kendi adasını arar. (...) Orada, denizin kıyısında durup kendi adasını düşlemeli. Kendi imkansız adasını" dediği Faruk Duman'ın *Adasız Deniz*'de. Enis Batur da *Ada Defterleri*'nde söz eder ada gereksinmesinden, çekilme topografisinden ve kendi adalarında karar kılamayanlardan: "Adalı doğmamışım, her ada benimkisi olabilir. Olasıya, ada ada dolaşıyorum. Hangi adadaysam bir başkasını düşleyerek." Arar ve düşler hep insan o tuz kokusunu – o kendi sularına kapanma ihtimalini!

Bir başkasına da ada olmak ister insan bazen veya bir başka insanda adasını bulmak. Ağzının koyunda aradığım benim de. Bir çukurun doluğu gibi çer çöple. İçimdeki kara parçalarının bir bir sökülüşü. Bir kaya işte senden usulca. Durmadan sararan bir ot. Dört yanında dört kudurmuş deniz, ortasında bir küçük adacık: kalbim! "Bir adasın sen çok eski bir atlasla / Çok eski bir halkın su aldığı // Ben güneş, alkol, sıkıntı adanda senin. // Sen sabahı, akşamı adanın / Gecesi ben. //... / Sen ki kalabalıkların aralarından geçtiğim / Sürgünü ben adanın senin" dediği İlhan Berk'in "Sürgün" şiirinde.

Ermen Çarlar Polat

Okyanus adaları. Mercan adaları. Tropik adalar. Utopik adalar. Define adaları. Yarım adalar. Cennet adaları. Sürgün adaları. Şenlik adaları. Kaçış adaları. Ölüm adaları. Sanatçıların, yazarların da vazgeçilmezlerinden bu adalar. Akşit Göktürk *Ada* adlı İngiliz yazınında ada kavramını titizlikle incelediği, benzersiz araştırmasında şöyle diyor: "...yazında yaratıcı bir kafa ne zaman ada konusuna yönelse, ada kavramı düş gücünün buluşları veya bilincin çağrışımları ile yoğun anlamlarkazanarak zenginleşir, boş bir gerçekliği aşan bambaşka bir düzeye yükselir."

Samih Rifat'ın *Ada'sı*. Sait Faik'in hikâyelerine taşıdığı Burgaz Adası. Hüseyin Rahmi'nin *Heybeliada'sı*. Aziz Nesin'in çocuk dünyasının *Heybeliada'sı*. Ataç'ın sevgili Büyükkada'sı. Zülfü Livaneli albümü. Halikarnas Balıkcısı'nın "Gülen Ada" adlı öyküsü. Bâlge Karasu'nun *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* kitabının ilk öyküsü "Ada". Peride Celal'in "Ada" öyküsü. (1) öyküden uyarladığı film Süreyya Duru'nun. Edip Cansever'in yarım kalan son şiiri "İki Ada". Melisa Gürpınar'ın *Ada Şiirleri*. Levent Yılmaz'ın *Ada ile Brunik'i*. Yaşar Kemal'in *Bir Ada Hikayesi*, Livaneli'nin *Son Ada'sı*, Nilüfer Kuyaş'ın *Adadaki Ev'i*, Şebnem İşigü-

zel'in *Gözyaşı Konağı: Ada, 1876* adlı romanı ve elbette Buket Uzuner'in *Kumral Ada Mavi Tuna'sı*.

Şili'nin Büyük Okyanus kıyıları üstünde Kara Ada'sı Neruda'nın. W. B. Yeats'in "Göl Adası Innisfree"si. Athol Fugard'ın oyunu. Arnold Böcklin'in "Ölümler Adası". Ursula K. Le Guin'in *Yerdeniz adaları*. Jules Verne'in *Esrarlı Ada'sı*. Robert Louis Stevenson'in *Define Adası*. H. G. Wells'in *Doktor Moreau'nun Adası*. Aldous Huxley'in *Ada'sı*. Gustaw Herling'in Napoli'de yazdığı *Ada'sı*. D. H. Lawrence'ın *Adaları Seven Adam'ı*. Jonathan Swift'in anlattığı, Gulliver'in adaları. Thomas More'un *Ütopya'sı*. Elbette *Robinson Crusoe'su* Daniel Defoe'nun. Shakespeare'in *Fırtına'sı*, Joseph Conrad'ın *Zafer: Bir Ada Hikayesi*, Virginia Woolf'un *Deniz Feneri*, kuşkusuz William Golding'in *Sineklerin Tanrısı*. Tom McCarthy'nin *Saten Ada'sı*, Edmund White'in *Ada Öyküleri* ve daha nice...

"Adalar / Adalar / Hiç çıkamayacağımız adalar / Hiç inemeyeceğimiz adalar / Bitkilerle örtülü adalar / Dilsiz adalar / Kıptısız adalar / Adsız unutulmaz adalar / Fırlatıyorum işte ayakkabılarımı bordanın üstünden / gitmek isterdim çünkü sizlere değin" Blaise Cendrars

SÜVEYDA

Aklımda hiçbir şey yoktu. Cümlelerin akışına bırakarak kendimi, kendi cehenne-mimde çıktığım azaptan kurtarmak ve sonrasında içinde bulunduğum sefillik ile yaşa-mak niyetindeydim. Doğrularımı bir tarafa çıkardım koydum, yanlışlarımla baş başayım artık.

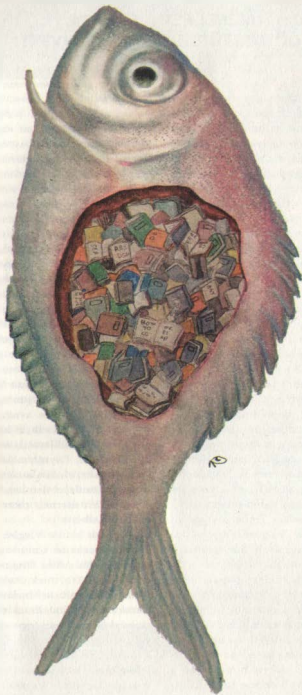
Uzun zamandır yüreğimi suistimal ediyordum. Haşmetli yüreğim bir bakıma küs-tahça hareket ederek her seferinde alt etmeye çalışıyordu beni. Şefkat gösteremezdim ona, ne ona ne de bir başkasına. Fakat pek bir yakında, sigara yamıklarıyla örselenmiş yüreğim aşk adına temize çıkıverdi. Böylesine bir yenilgiyi hiç ummuyordum oysa ki.

Şimdi, histerik ilgi kırıntılarıyla beslendiğim bu yolda üzerime çöken despotluk ikliminin muazzam tasavvurunu resmetmek adına başvuruyorum sizlere. Hele ki bir de kaçıkçana teranelerle dolu zihnimin kör kuyularına yolunuz düşmeye görsün, karanlı-ğın bekçileri gibi sizin aydın düşüncelerinize büyük bir hazla hücum edeceklerdir. Taka-tim yok, korkarım ki barbar imparatorluğunun kurulu düzenine bir çomak sokarak ken-dimi baştan yaratma fikirleri beni ancak daha da aciz duruma düşüreceklerdir. Kanaatim bu yönde, lakin sağduyulu davranarak birkaç parçamı kendimi paralayarak da olsa yeni-den işleyebiliyor ve düşüncelerinin girdiğim bu savaşta cılız bir iz bırakabiliyorum. Yine de, geldiğim nokta içler acısı. Bu durumda mental olarak ferahlasam dahi dış dünyada beş dakika kadar ayakta kalabilmek sanki bin senemi alıyord; ama ben o kadar yaşa-mıyordum bile. Tasasız olmak tenime birer ilmek gibi dikilmiş. Ahlaksızca övünüyor-dum bununla. Huzurun yattığı topraklarda galibiyetimi ilan etmiş gibiydim ama içimde yatan kaos beni günbegün tüketiyordu. Soluk tenime biraz renk getirme telaşıyla güneş avına çıkıyordum geceleri. Çıkmaz, çıkılmaz bir yoldu bu. Günün birinde bir yerlerde bir şey olacağım, ama bu vahiy edilmiş şeyin ne olduğunu belki bir ömür boyunca anla-yamayacağım.

*Her kim
savaşmaktan
vazgeçerse, gider.
Gitmeyecek olandır
benim beklediğim.*

Sahip olduğum, bir elin beş parmağını geçmeyecek bilgi birikimini fahiş fiyatlara satarak murabaha etmişim. Hezeyana uğramış yalnızlığımla baş başa kalmıştım. Gece-lerin günlere kavuştuğu süreler boyunca volta atmıştım. Gündelik yaşantılarım köhne bir evin kırık dökük odalarında geçmekteydi. Bu hususla birlikte yüklendiğim sorum-lulukları ve sorunlarımı hep bir başkasına yükleyerek hafiflemek niyetindeydim. Böbür-lenmek benim işimdir, çirkef ithamlarla ablukaya alırım karşımdakini, olur da her şeye rağmen karşımda dimdik ve sessizce bekler, gitmez ve anlamaya çalışır diye üstelerim üstelik. Her kim savaşmaktan vazgeçerse, gider. Gitmeyecek olandır benim beklediğim. Bu yüzden düşüncelerim gibi sabit, birbirinden ayrıştırılamaz olmalıydı gelecek olan kişi.

Velhasıl karşımda dimdik dururken ısırıldığı dudaklarını kanata kanata egoist ben-liğime meydan okuyan biriyle tanıştım. Benim gibi hususa muasır bir beyefendi için sürprizi kaçmıştı bunun. Rastlantısal bularak bu durumu, üzerine pek düşünmedim. Kal-bürüstü zekasını benim açlığım ile bilemek niyetindeydi bu zat-ı muhterem. Ona iştirak etmemek mümkün değildi. Filhakika onun cazibesine icabet etmemek alçakça olurdu. Zihninin derinliklerinde yer etmiş kör orduya bir sefahat sözüm vardı. Kısmen de olsa onları terk ederek turkuaz bir okyanus zemininde uzanan şilepime atladım. Entrikalar döndürmeyecek artık dünyamı. Dar kafalı şairlerden de uzak duracağım. Talihsizliğim devam edecek belki, ama ben günün birinde bir yerlerde olacağım. İskemlede oturmuş yıldızları seyreylerken susacağım. Yüzyıllardır boşu boşuna konuştuğuma yanacağım. Mütemadiyen aşık olacağım.

79

MESELESİNİ SANATA DÖNÜŞTÜREBİLME KABİLİYETİ

g.g. için, daima

1. Sevin Seydi, Londra'dan Oğuz Atay'a gönderdiği mektupların birinde, küçümseme edasını zerre gizlemeden, "Artık meseleni sanat haline getirdin" diye sitemlere soyunduğunda, *Tutunama yanlar*'ı birlikte omuzladıkları Galatasaray günlerini unutmuştu sanki. (Günlük, s.8) Sevin Seydi'nin sözlerinin övgü anlamı taşımadığı apaçık ortada. Aksine, o gün de, bugün de yerini yadırgayan bir yergiye getiriyor gündeme. Oysa, Oğuz Atay, yüreğini ve zihnini sürekli örseleyen meselesini, kelimelerden medet umarak kayda geçirebilirse eğer, bir parça üstesinden gelebileceğini tahayyül ediyordu besbelli ki. Sevin Seydi'nin hayli icitici savrukluğuna rağmen, belli oranda başarmıştı da bunu üstelik.

Esasen ressam olan Sevin Seydi, "İnsanın temel meselesini ya da meselelerini, şiir, öykü, roman, resim, müzik, heykel, sinema gibi formlarda ifade etme biçimine sanat adı verilir" tanımından habersiz miydi sahiden de? Sanata dair yapılan sayısız tanımlardan bir diğeri hiç şüphe yok ki ama bana en kapsayıcı, en kuşatıcı tanım gibi gelmiştir hep. Eskilerin deyişiyle, "efrâdını cami, ağyarını mani" bir nitelik taşıyan bu tanım, anatomik görünümleri bütünüyle birbirine benzeyen milyarlarca insanı ayırtıran faydalı bir sınır çiziyor aslında. Tarih, meselesini sanata dönüştürebilenleri şair, bestekâr, yazar, ressam, heykeltıraş, yönetmen ya da mimar sıfatıyla ilahlaştırıyor takvim yapıklarına. Geriye kalanlar ise kara kamu öteden beri,

Oğuz Atay, *Tutunama yanlar*, *Tehlikeli Oyunlar*, *Korkuyu Beklerken* ve *Oyunlarla Yaşayanlar*'a yansıyan bütün aksamaların aksine, meselesini dile getirişindeki o yakıcı samimiyet ve sahiçilik dolayısıyla yerleşiyor zaten yüreklerle. Riyakârlıkları paçalarından sarkan birilerinin bu kitapların gölgesine sığınarak vicdan serinlettikleri de söylenebilir rahatlıkla. Zihnini ve yüreğini mütemediyen tedirgin eden meseleyi veya meseleleri sanata dönüştürme kabiliyeti, bu imkândan mahrum bulunanları çekiyor kendisine işte bir tarafıyla. Zerre anlaşılması ve neredeyse tamamı yanlış alıntılarla asosyal medya gevezeliklerine meze kılınması utanç verici olsa da olgu bu

2. Yeryüzüyle ve gökyüzüyle kurduğu ilişki biçimini yani meselesini sanata dönüştüren en önemli isimlerden birisi, Fyodor Mihayloviç Dostoyevski muhakkak ki. Bir türlü yakasını kurtaramadığı kumar saplantısını *Kumarbaz*'da, saf Hristiyanlık inancını örseleme kapasitesine sahip vicdan kaygısını *Suç ve Ceza*'da, korkularını ve tedirginliklerini *Eciniler*'le birlikte *Yeraltından Notlar*'da ve nihayet hepsine temel teşkil eden varoluş kaygısını *Budala*'da o kadar etkili bir dille roman formuyla bütünlüştürebilmesi, bunun somut göstergesi. Söz konusu metinlerin, aradan geçen yüzyıllara rağmen tesirini koruması ve her okuyanı bir kez daha sarsması, başka nasıl izah edilebilir ki? Farklı bir deyişle, Dostoyevski'nin meselesini sanata dönüştürürken takındığı tutum, belirleyiciliğini muhafaza ediyor hâlâ.

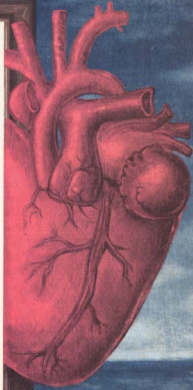
Aynı şeyi, Ingeborg Bachmann için de söylemek mümkün pekâlâ. Şiirleri ve öyküleri bir kenara, tek başına *Malina* bile yeter aslında. Üzerine kapanan kapı ve pencerelere aldırmandan Ivan'la Malina arasında bocalayan ve bunu da son derece etkileyici bir dille sayfalara taşıyan "anlatıcı'nın Bachmann'ın ta kendisi olduğunu düşünmek için کافی miktarda bilgi var çünkü elimizde avucumuzda. Paul Celan'la sürdürdüğü yaralayıcı ilişki kadar evliliği de nasibini alıyor Viyana sokaklarında başlayıp Paris'te devam eden mücadeleden. Soyutlamalar ekseninde yürüten hayli kırılmalı aşkı, Malina'nın finalindeki "Cinayetti" keskinliğine düğümlemeden kaç kişi var ki şunun şurasında? (Samimi bir meraklı çıkarsa şayet, *Kalp Zamanı*'na da bakabilir elbette.)

Tabii bir de Virginia Woolf var. Babasının şiddetini, annesinin umursamazlığını, üvey ağabeyinin tacizini, hatta Mina Urgan'ın küçümsemelerini sineye çekip üstünü örtmek zorunda kalan Virginia Woolf. O da çıkar yolu kelimelerde arayacaktı işte. Bereket, Londra'daki entelektüel çevre, bir kadının meselesini öykü ve roman formunda dile getirmesine çok da yabancı sayılmazdı. Gene de, Virginia Woolf'un korkularının ve kuşkularının bütünüyle üstesinden gelebildiğini söylemek imkânsız. Nasıl derin bir yaraysa o artık, bir türlü kapatamayacaktı üstünü ve cebine taşları doldurup yürüyecekti ortasına doğru ırma-

ğın. Geride bıraktığı *Kendine Ait Bir Oda*, *Mrs. Dalloway*, *Deniz Feneri*, *Yıllar* gibi kitaplar, benzer yaralardan bunalıp çıkış yolu arayan insanlara sayfalar dolusu teselli taşıyacaktı hemen her seferinde. O fevkalâde etkileyici günlüğü ise bir ibretti bütünüyle. Yazının iradesi ile yazarın iradesi arasında sürüp giden mücadelenin benzersiz bir örneği bir tarafıyla da

3. "Take your broken heart, make it into art." Meryl Streep'in, 2017 yılındaki Oscar törenleri esnasında aktardığı bu cümle, kendisine değil, bir süre önceölen arkadaşı Carrie Fisher'e ait aslında. O güçlü oyunculuğuyla görev aldığı her filme yüreğini de dâhil eden Meryl Streep'in arkadaşını anarken bu cümleyi gündeme getirmesi sebepsiz değil. *Star Wars* (Yıldız Savaşları) filminde Princess Leia karakterine hayatıyet kazandıran Carrie Fisher, insanların nobranlığına ancak böyle direnebileceğini biliyordu ifadeden anlaşıldığı kadarıyla. Arkadaşının kırılan kalbini bir parça onarmak için söylemişti zaten bu cümleyi de. Mesellesini sanat hâline getirebilenler, tam anlamıyla dışına düşemese de o derin varoluş travmasının, direniş omuz verebilirlerdi bir parça

Şiir, öykü, roman, müzik, resim, heykel, sinema veya mimari formlarından hangisine bürünürse bürünsün, sanatın kendiliğinden esirgeyici bir gücünün bulunduğunu söylemek, umutsuz bir çırpınışınıansıması olur sadece. Hatta, "Sanatın merhametine sığınmak, yaraya görünürlük kazandırıyor aslında" itirazını yabana atmak da haylizor; ancak, kelimelere, notalara, renklere, mermere dökülmeden içeride taşınmasının tahribatı pekiştirip güçlendirdiği de ortada işte. Sanat, teselli kanatlandırıp tahammül edilir hâle getiriyor bir tarafıyla. O esnada da ortaya, o formlardan herhangi birini yaratan insanlar kadar, o formlardan herhangi biriyle yüz yüze kalanları da tedavi kabiliyetine

sahip eserler çıkıyorki kimi zaman. Meselesinin bilincinde olan ve bunu dile getirme formunu dolaylı yollardan değil de doğrudan kullananlar usulca nakışlanıyor tarihin göğsüne.

Sinemada Andrey Tarkovsky, Kim Ki-Duk ve Krzysztof Kieslowski, zerre tereddüde düşmeden yaralarının üzerinde ayna gezdiren yönetmenler kategorisine dâhil edilebilir rahatlıkla. Meselesini sanata dönüştürmek bakımından, hayli yetkin bir yerdedir her üçü de. Bernardo Bertolucci yahut Woody Allen ile kıyaslandığında, akasyaların gölgesinde volkan arama çabaları da bu bağlamda okunabilir rahatlıkla. Tarkovski'den *Kurban*, Kim Ki-Duk'tan *İlkbahar, Yaz, Sonbahar, Kış...* ve *İlkbahar*, Kieslowski'den *Dekaloglar*, yönetmenlerin meselesini bütün çıplaklığıyla görünürlük kılın filmlerdir mesela.

4. Söz konusu sanat formlarından edebiyatı öne çekerek Türkiye'de olup bitenlere bakalım biraz da. Modern dönemde meselesini kelimelere dökerek varlık alanı arayan ve bunu da sancılı bir biçimde bulan ilk isim Ahmet Hamdi Tanpınar hiç şüphesiz ki. *Huzur* müellifi, zihninin ve yüreğinin her kademesini kuşatan medeniyet değiştirme problemini, içinden bir türlü çıkamadığı bir aşkın ekseninde taşımıştı satırlarına, öyle ya. Nuran ve Mümtaz bağlamında tartışmalara nakşedilen Doğu-Batı sorunsalı, İhsan ve Suat'ın da gayretiyle tırmırın yokuşları her seferinde. *Sahne'nin Dışındakiler* ve *Saatleri Ayarlamak Enstitüsü* de bir tarafıyla besler zaten bu puslu atmosferi. Günümüzü sarıp sarmalayan zihinsel çöl dolayısıyla dönüp dönüp kendisine bakılma ihtiyacı duyulmasının gerisinde, meselesini sanata dönüştürebilme ustalığı yatıyor tek başına.

Orhan Pamuk ise *Kara Kitap* yahut *Benim Adım Kırmızı* gibi romanlarında meselesine bir parça sahip çıksa bile, asıl zikredilmesi gereken *İstanbul, Hatıralar ve Şehir*'dir benim nazarımda. Zira, bu kitapta, bütün cepheleriyle Orhan Pamuk'un edebiyatla ve varoluşuyla sürdürdüğü kesintisiz mücadele zemin kazanır sahnede. Romanlarından esirgediği yüreğini de yerleştirir satırların arasına bütün cesaretiyle. Diğerlerinde, 'yaratıcı yazı' kurslarında edinilmiş izlenimi uyandıran bir profesyonellik ve buna eşlik eden bir yapaylık kayıp giderken, *İstanbul, Hatıralar ve Şehir*, bütün sahiçiliği ve samimiyetiyle sarıp sarmalar ufku.

5. Yaptığı ilk çeviriyi okuduğum günden itibaren nitelikli bir yazar olacağından zerre kuşku duymadığım çok sevdiğim, hep sevdiğim bir insanın öykü

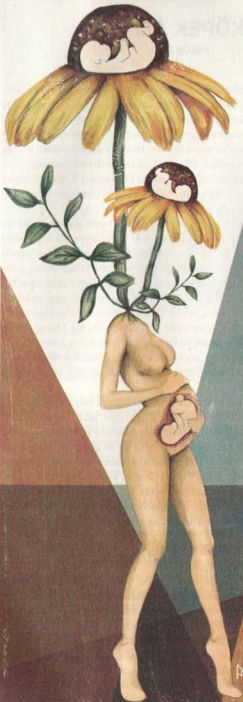
formunda yazdığı metinler arasında yol aranıyordum kendime bir süredir. Bu kadar arka plan bilgisini de, o metinleri yeniden anlamlandırmak amacıyla aktardım aslında. Çünkü, o da meselesini sanata dönüştürmek için çırpınıyor mütemadiyen, yüreğinden ilmek ilmek söktüğü sapasağlam metinler bir yolunu bulup yayımlanırsa, ne demek istediğim çok daha rahat anlaşılabilir.

Ancak, şöyle temel bir problem var: Doğrudan meselesine odaklanmak yerine, çevresinde geziniyor; küçük dokunuşlarla, ihmal edilmesi mümkün olmayan incelikli temaslarla yetiniyor sadece. Yüreğini kanatan ıstırap kelimelere dökerse, daha fazla yaralanacağını ve çevresindekileri de yaralayabileceğini düşünüyor belki ki. Öykü kahramanlarından biri, yeterince iyi bir anne olup olmadığından kuşkuluyor söz gelişi. Bu kuşkunun arkasında, kendi çocukluğundaki örsellenmişliklerin boyutlandığını kavramak için Freud'a müracaat etmek şart değil, kördüğüm, bütün çıplaklığıyla satırların arasında duruyor zira.

Düşünülmeli ki, *Kalecinin Penaltı Endişesi* adı altında kitapların birbirini kovaladığı ama hiç kimse'nin, "annenin çocuğu karşısındaki endişesini" dile getiremediği bir atmosfer mevcut hâlâ. Yazarımız yüreğini sakınıyor sanki, incinmişliklerini, örsellenmişliklerini yüksek sesle dile getirmekten çekiniyor belki de. Oysa, son derece başarılı bir biçimde birbirine eklediği kelimelerin ifade imkânlarına biraz daha itimat etse; ne terapi seanslarına düşecek yolu, ne de "meseleni kadrajlandırırken neden ürkek davranıyorsun can parçası" türünden tereddütlere pencere aralayacak okuyucusu. Carrie Fisher, beyhude yere, "Take your broken heart, make it into art" demiyordu öyleyse...

6. Benim tecrübeme güvenmeye mütemayil birileri varsa oralarda bir yerde, gönül rahatlığıyla söylemeliyim ki, yazı, en sağlam terapidir bir tarafıyla. Mütemadiyen yaraları kanatması, o yaraların kimi zaman uzun ırmakları aşip okyanuslara yüz tutması dahi örselemez bu olguyu. Sait Faik, "Yazmasam çıldıracaktım" derken, mecburiyetlerin gölgesine sığınıp satırlarda istifiyordu çaresizliğini. Yazı, terapi olduğu kadar pansumandır da bu açıdan, insanı çıldırmaktan ahkoyan bir pansuman yöntemi bir başka söyleyişle. Meselesini sanata dönüştürmek, nihai bir çözüm olmasa da, bir savunma, bir direniş işte bütün savrulmuşluğuna rağmen.

Aksi, intiharları meşrulaştıran ve aynaya yakın tutan sarp bir geçit bütünüyle...

Nazlı Başaran

KÖK SALAN ISLIK

Bana inanın ki
dünya yedi kere daha hiçlikten var olacak.
Vebiz sevgili halkım,
yedi kere daha dünyanın varoluşuna tanık olacağız.
Asıl kök salanlar biziz.
Yeni bir çağ başlıyor.
Bu çağ; direnenlerin çağı
Ekmeğini terinde taşıyan kim varsa,
kanadı kırık kuşlara koşuyor.
Bir çağ doğuyor avuçlarımızda,
sonsuz bir karanlığı boğuyor.
Şimdi hüzünlü şarkılar değil,
dörtbir koldan
sevda türküleri söylemenin mevsimidir.
Bir bildiği var bu kaldırımların,
nice yollardan dönülse de
bunca fidan boşuna yitip gitmedi.
Çıkamaz sokakları çiçekler basmış.
Çalıyor bak şarkısı gerçeğin,
dengesi değişiyor değişmez denilenin,
umut yeşeriyor körpe dilimizde
hep bir ağızdan nasıl da şiiire dönüşüyor.
Ve kaçınılmaz sondurbu,
yaklaşıyor, engellenemez uçuşan güvercinler
boyunu aşıyor pençesi zalimin,
korkununtüm duvarları yıkık.
Şimdibaşka dünyaların hayali düştü aklımıza,
başka türlü sevmelerin.
Başkakaldırımlar da vardır diyoruz
başka türlü yolların dönemeçleri.
bu şehrin bahar yağmurlarında ıslanarak,
ortasından başlıyoruz yaşamanın
amayaşamakgibi yaşamak!

KÖPEK ALİ

BÖLÜM I

Köpek Ali ölmüyordu

Yıllar evvel, köpek kelimesi isminin önünde bir sığata dönüşmeden önce sıradan, mülayim bir çocuktur. Lise yıllarında bir ayakkabı tamircisine çırak olarak verildi. Liseyi okumadı. Ayakkabının inceliklerini. Köşelenin sırlarını. Derinin esrarlarını. Örsü, çekici nasıl kullanacağını öğrendi. Yeteneğiyle kısa sürede ün sahibi oldu. Yaptığı ayakkabılardan herkes memnun kalıyor, bunların bir dayanıklı olduğu kulaktan kulağa doluyordu. Elinden çıkan hiçbir ayakkabı birbirine benzemiyordu. Deriye, köseleye, çeliğe ruh üflediğini düşünenler vardı. Rivayetler, büyülu söylentiler ortalıkta bir hayalet gibi dolışmaya başlamıştı. Ali'nin elinden çıkan ayakkabıyı kim giyerse talihi dönüyor, dünyada yeri genişliyordu.

Bu asılsız lakırdının sebebi Arap Osman'dı. Asmaaltı isimli kahvehanesini on yedi yıldır işleten Arap, dört çocuk ve bir eşle yıllardır değişmeyen bir hayat yaşıyordu. Kahveden kazandığı para yaz kış aynı kalıyor. Kendi deyimiyle ne uzuyor ne kısalıyordu. Günlerden bir gün topuğuna basa basa terlikten hâllice olmuş, perişan ayakkabısının tekini, dükkâna sürekli dadanan ve artık illallah ettiren uyuz bir köpeğe fırlatmış, köpek de bu ayakkabıyı biraz kokladıktan sonra kaptığı gibi koşmaya başlamıştı. Arap, köpeğin ardından zehirli küfürler savurmuş, topallaya topallaya çaresizce birkaç adım yürükten sonra diğer ayakkabısını da bir köşeye fırlatıp çıplak ayakla koşturmuştu. Köpeği yaklaşık yarım saat aradıktan sonra çaresiz Necmi ustanın dükkânına gitmişti. Parasını bir ara vermek üzere ucuzundan bir ayakkabı almakta niyeti. Zaten diğeri çok eskimişti, diyordu içinden. Kışınoluk oluk su geçiyor, yazın terim terim terletiyordu.

Ali'nin namını duyanlardandı o da. Ama el işi ayakkabının fabrika işinden daha pahalı olduğunu biliyordu. Dükkâna girince Ali'yle göz göze geldi. "Selamın aleyküm yeğenim," dedi. İçeride Necmi ustayı göremeyince sıkıntıyla yüzünü buruşturdu. "Aleyküm selam Osman abi," dedi Ali. Sesi içtendi. Arap bir oh çekti. Ali, borca ayakkabı istemesine laf ederse diye, içinden pişkin cümleler hazırlıyordu. Raflarda hepi topu on çift erkek ayakkabısı vardı. Hepsi birbirinin aynı, yalnızca numaraları farklıydı. Gözü Ali'nin önündeki çeşit çeşit kadın ve erkek ayakkabılarına takıldı. Simsiyah iskarpinler ayna gibi parlıyor, nubuklar yumuşacık bekliyordu. Arap büyülenmiş gibiydi. Hayatında hiç görmediği kadın ayakkabılarına hayranlıkla bakıyor, ağzının suyu akıyordu.

"Necmi usta yok mu Ali yeğenim," dedisonra.

"Kösele almaya gitti, akşamüzeri gelir."

Arap ay sonunu nasıl getireceğini düşünüyordu. Çay borcu birikenleri sıkıştırsam iyisinden bir ayakkabıyaptırırım, diye geçiriyordu içinden.

"Ali yeğenim," dedi. "Senbana şöyle güzel bir yumurta ökçeli yapabilir misin?"

Ali, Arap'ın çıplak, kirli ve kıllı ayaklarına tiksinden baktı. "Yaparım tabii abi," dedi sonra. Ökse yerleştirdiği kunduranın ökçelerine ağzında beklettiği çivileri çakmaya başladı. Arap ellerini cebine attı. Elini cebinden çıkardı. Huzursuz bekleyişini anlamlı kılmak için bir iki ayakkabıyı evirip çevirdi. Alishk olmadığı ortamda ne yapacağını bilemeyen, utancını gizlemeye çalışan bütün fakirler gibiydi. Çocuk işini bitirip ayağa kalktı. Bir tabure çekip Arap'a oturmasını söyledi. Mezura ve kırmızı

*Rivayetler,
büyülu söylentiler
ortalıkta bir hayalet
gibi dolışmaya başlamıştı.
Ali'nin elindençıkan
ayakkabıyı kim giyerse
talihi dönüyor,
dünyada yeri
genişliyordu.*

Zülei Öner

kalem alıp Arap'ın karşısına oturdu. Ayaklarını incelemeye koyuldu. Topuğunu, aya-
sını yokladı. Ayaklarını bir kâğıdın üzerine yerleştirip kalıbını aldı.

"Tamam," dedi kalkıp. "Sen gidebilirsin Osman abi."

"Ne zaman geleyim yeğenim?"

"Valla normalde çok iş var, başkası olsa bir haftaya sıra gelmez ama, seni öne
aldım. Çıplak ayakla gezmek olmaz. Akşama alırsın inşallah."

Arap eve gidip ayaklarını bir güzel yıkadı, ovdu. Yeni ayakkabısını giymek
için sabırsızlanıyordu. Ayaklarına beyaz çoraplarını ve sarı abdest terliklerini giydik-
ten sonra dükkâna gitti. Çıraftan okkalı bir kahve istedi. Zengin bir adamın tasasız-
lığıyla, bacak bacak üstüne atıp akşamı beklemeye başladı. Akşam ayakkabıyı almak
için dükkâna giderken bu tasasızlık tamamen kaybolmuştu. Parayı nasıl denkleştire-
ceğim, diye düşünüyor, ayakkabının fiyatını sormadığına yanıyordu. Kimin kaç tane
çay borcu olduğunu bildirdi Arap. Bunun için defter tutmazdı. Necmi ustayı dük-
kânda buldu bu kez. İçeri girince el sıkıştılar. Ustanın yirmi sekiz çay borcu vardı.
Ali bir ayakkabıyı takozla sıkıştırdıktan sonra raftan kahverengi bir ayakkabı alıp
Arap'ın önüne bıraktı. Yumurta ökçelinin rengini siyah hayal etmişti oysa Arap. Ömrü
boyunca da bu renk bir ayakkabı giymiş değildi. Ne çıkar, diye düşündü. Büyülen-
miş gibi, yavaş hareketlerle sağ teke soktu ayağını. Topuğunu keratada kaydır-
dı. Diğeri-
nini de aynı yavaşlıkla yaptı. Parmaklarını ayakkabının içinde hareket ettirdi. Yanak-
ları belli belirsiz yana doğru kıvrılıyor, ayakkabının rahatlığı suratından okunuyordu.
Ne diyeceğini bilemedi bir an.

*Bu hayatta sanki
hiç sevinmemişti,
sanki hiç rahat rahat
yanlara doğru
kıvrılmamıştı dudakları.
Yarına bıraktığı işler
şimdi ciğerlerini
deliyordu işte.*

"Eline sağlık yeğenim," diyebildi. "Çok rahat olmuş," diyebildi. "Necmi usta ben bunu sonra ödeyeceğim," diyebildi. "Sahi kaç paraydı bu ayakkabı?" diyebildi. Ali nam yaptıktan sonra fiyatlar epey artmıştı. Ne kadar ödeyeceğini duyunca sarardı Arap. "Bir şey değilmiş ya," diyebildi. Çıktı gitti. Akşamüstü kaldırım kenarlarına tezgâh açan kebabçıların, tantunacıların, şırdancıların önünden geçerken "SAYISAL LOTO" bayisine girdi. Alışık hareketlerle on yedi yıldır her hafta olduğu gibi boş kuponlardan birini rastgele rakamlarla doldurdu. Kahvehaneyeye gidip çırağına ortalığı süpürttü, bulaşıkları yıkattı. Evine gitti. Uyudu. Arap Osman'ın fakir geçirdiği son akşam böyleydi işte.

Onun bu hadisesi büyük haber oldu. Bir hafta içinde yüzlerce insan mütevazı ayakkabı dükkânına hücum etmeye başladı. Uzun kuyrukların sonu gelmeyince Necmi cebini genişletti. Ayakkabı fiyatına beş kat zam yaptı. Müşteriler epey azaldı ama, Ali de ancak yetişiyordu zaten. Necmi usta, Ali'nin haftalığına biraz zam yaptı. Bu zam fazladan iki kilo kıyma, dört kutu almaya anca yetirdi ya, aldırıyordu Ali. Dükkâna gelen bu bereketin hesabını sormuyor, ustanın en ufak bir şey talep etmiyordu.

Şihirli ayakkabıları giyince on yedi yıllık hayali gerçek olmuştu kahvecinin. Çocuğu olmayanlar, evde kalmışlar, zengin olmak isteyenler, hatta iki bacağı da kesik olan savaş gazileri dükkânı türbe, Ali'yi de yatıra çevirmişlerdi.

Derken mahallenin muhtarı çıkıp geldi bir gün. İki oğlunun kollarına girmiş, zorlukla yürüyordu. Saat epey ilerlemiş, sırada beklemekten harap olmuş müşteriler evlerine dağılmıştı. Necmi de kasayı boşaltıp paraları boynundaki keseye asmış, çıkıp gitmişti. Ali kepenkleri indirmemişti henüz Muhtar ve çocukları geldiğinde.

Uzun zaman önce akciğer kanserine yakalanan Muhtar, ölümü bir mucizeyi bekler gibi arzuluyordu. Görevini birkaç ay önce ihtiyar heyetine devretmiş, zorlukla alabildiği nefesi israf etmemek için uzun süredir dışarı çıkmamıştı. Kocaman göbeği erimiş, yanakları çökmüş, saçları iyice beyazlamıştı ama heybetli bıyıkları olduğu yerde duruyordu. Her adımla birlikte zangır zangır titriyordu. Muhtarı dükkânın bir köşesine oturtan Ali, oğulları dışarı çıkardı.

"Abi siz manyak mısınız?" dedi. Büyük olan cebinden çıkardığı sigarayı yaktı.

Küçüğü, "Neden?" diye sordu.

"Adam ayakta zor duruyor, ne diye ayakkabı diye getirdiniz?"

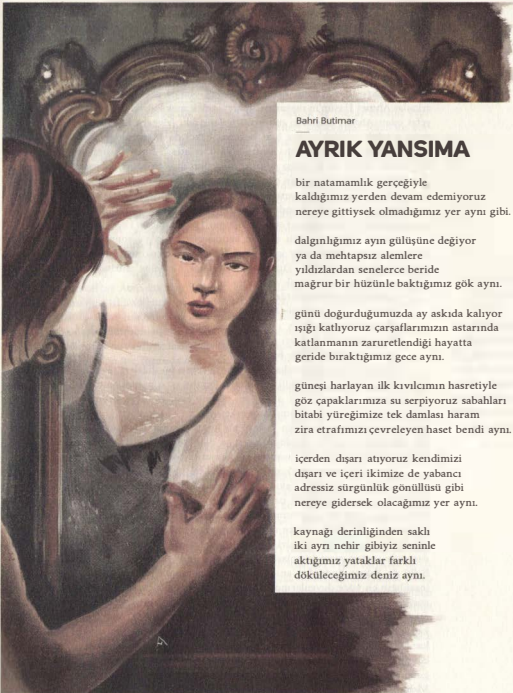
"Bir umut Ali kardeş," dedi büyük olan. "Bir yıldır gitmediğimiz doktor, kullanmadığımız ilaç, içirmedığımız ot suyu kalmadı. Arap'ı zengin ettin." Sustu. Dükkânın camlı kapısının içeriye bakıyor, babasının sigara içerken onu görmediğinden emin olmaya çalışıyordu.

"Osman abiyi ben zengin etmedim. Allah etti. Gözünü seveyim inanma böyle şeylere. Allah'a, peygambere inancın yok mu? Kitapta yazıyor mu bu söyledigin?"

"Bizim Allah'ımız da yok kitabımız da Ali kardeş," dedi küçük. "Bir tek babamız var. Ölmeyecek. Tamam mı?"

Ali tek kelime etmeden içeri girdi. Muhtar'ın fersiz gözlerine bakmadan bir süre ortada dönüp durdu. Ali, Muhtar'ın o sırada hatıralarını hallaç pamuğu gibi karıştırdığını bilmiyordu. Hatalarla dolu geçmişini didik didik ediyor, unu bu hale düşüren başlıca sebepleri ipe diziordu. Sigarayı bıraksaydım diyordu mesela. Bu havasız, nemli şehre taşınmasaydım. Doktora arada sırada gitsaydım. Spor yapsaydım askerden geldikten sonra. Vaktim varken namaz kılsaydım. Nefesim varken Kur'an okusaydım. Oğlumu evlendirseydim. Oğullarıma birkaç ev bırakabilseydim. Yaşayabilseydim, diyordu. Şöyle adamakıllı, gülererek, eğlencerek, dertsiz, tasasız yaşayabilseydim, diyordu. Yaşamı boyunca çektiği eziyetleri düşünüyordu. Bu hayatta sanki hiç sevinmemiştii, sanki hiç rahat rahat yanlara doğru kıvrılmamıştı dudakları. Yarına bıraktığı işler şimdi ciğerlerini deliyordu işte. Ali bilmiyordu daha çaresizliği. Sevdiği kadın bir başkasıyla evlendirildiğinde anlayacaktı çaresizliği. Ya da annesi, babası tarafından boğularak öldürüldüğünde. Dünyanın kahırrıyla henüz ezilmemiş, bileği bükülmemiş, saçları ağarmamış, umudu sökülüp alınmamıştı daha elinden.

Ali, Muhtar'ı karşısındaki tabureye oturttu. Bir deri bir kemik kalmış bembeyaz ayaklarının ölçüsünü alırken adamın hırıltılı nefesini duyabiliyordu. İki kolundan tutan evlatları sabırsızlıkla bekliyor, gözlerine inen çaresizlik perdesi hafifçe aralanır gibi oluyordu. Arap Osman'ın savurduğu küfürler dükkânın içine kadar geldiğinde Ali kalemi bıraktı elinden. "Bir dakika Muhtar Amca," dedi. Kapıya çıkıp merakla dışarıya baktı. Siyah bir köpek ağzında bir ayakkabıyla koşuyor, Arap Osman da arkasından sinkaflı küfürler savurarak onu kovalıyordu.

Bahri Butimar

AYRIK YANSIMA

bir natamamlık gerçeğiyle
kaldığımız yerden devam edemiyoruz
nereye gittiysek olmadığımız yer aynı gibi.

dalgınlığımız ayın gülüşüne değişiyor
ya da mehtapsız alemlere
yıldızlardan senelerce beride
mağrur bir hüznle baktığımız gök aynı.

günü doğurduğumuzda ay askıda kalıyor
ışığı katlıyoruz çarşaflarımızın astarında
katlanmanın zaruretlendiği hayatta
geride bıraktığımız gece aynı.

güneşi harlayan ilk kıvılcımın hasretiyle
göz çapaklarımıza su serpiyoruz sabahları
bitabi yüreğimize tek damlası haram
zira etrafımızı çevreleyen haset bendi aynı.

içerden dışarı atıyoruz kendimizi
dışarı ve içeri ikimize de yabancı
adressiz sürgünlük gönüllüsü gibi
nereye gidersek olacağımız yer aynı.

kaynağı derinliğinden saklı
iki ayrı nehir gibiyiz seninle
aktığımız yataklar farklı
döküleceğimiz deniz aynı.

AHMET HAŞİM'İ KİM ÖLDÜRDÜ?

İstanbul'da, Eyüp Mezarlığı'nda Necip Fazıl, Peyami Safa, Ziya Osman Saba, Ahmet Kabaklı ve daha birçok ünlü edebiyatçının mezarı vardır. Ahmet Haşim de burada yatar. 2016 yılının Kurban Bayramı olması gerekiyor, ~~bu~~ grup okur yazar arkadaş Haşim'in mezarını ziyaret etmek maksadıyla Eyüp'e gittik. 1933'te vefat eden Ahmet Haşim'in mezarını bulamadık. Mezara ilişkin bir ipucu bulamayınca sorduk, sorduklarımız bizi bekçiye, bekçi de Mezarlıklar Müdürlüğüne yönlendirdi. Mezarı bulduk, daha sonra yola üzerinde "Ahmet Haşim" yazan bir tabela koydurduk. Belki de bir daha gelip sormayalım diye kendileri koymuştur, bilemeyiz. Şimdilerde Eyüp yokuşundan çıktığınızda orada ilk solu işaret eden alüminyum tabelanın gönderdiği yöndeki merdivenleri çıkıyor, biraz daha yokuş tırmandıktan sonra eğri talihiniz varsa kafes içindeki mezarı görüyorsunuz. Mezar taşının üzerinde "Şair Ahmet Haşim Bey, Ruhuna Fatiha, Doğumu 1887 Ölümü 1933" yazıyor.

Ahmet Haşim yazdığı şiir ile kendisinden yüz yıl sonraki insanlara, bizlere hitap etmeyi becerebilen bir şair. Âdeta zamana kılıç çekmiştir. Meşhur "Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz." Dizesinin de geçtiği "O Belde" şiirindeki şu leziz ve düz Türkçeye sevgiyle bakmamak mümkün mü?

Sana yalnız bir ince tâze kadın

Bana yalnızca eski bir budala

Diye bugünkü beşer,

Bu sefil iştihâ, bu kirli nazar,

Bilamaz sende, bende bir ma'nâ,

Ahmet Haşim bizi başka bir hikâyeye çeken bu dizeleri sayesinde hatırlanmaya değer bir şairdir. Onunla ilgili her metne ilgi duyar, o metinden muhakkak bir insan çıkaracağımı, o insanla dost olacağımı tahmin ederim. Evet, kelimeler de bize arkadaşlık yapabilir. Ahmet Haşim hem erken yaşta (12) kaybettiği annesi hem de kendini çirkin bulması yüzünden kederli bir hayat taşımıştır. Fakat maalesef bu vicdansız dünyanın ona reva gördüğü hayat, o öldükten sonra da devam etmiştir. Onun ölümünü Yakup Kadri Karaosmanoğlu "hayatını başkalarına bıraktı" diye tasvir eder.

Dünya tarihinde bir kişinin ölümünü bu kadar güzel tanımlayan başka birini göreniniz var mı? Yoktur. Fakat aynı Yakup Kadri, Ahmet Haşim'in vefatından sonra geliri, mezarına harcanmak üzere bir kitap yazar, kitabın adı Ahmet Haşim'dir. Biz bekleriz ki en yakın arkadaşının ölümü üzerine kitap yazanbiri, onu yüceltsin, "çok iyi bir insandı" desin, sadece olumlu yönlerinden bahsetsin. Yok kardeşliği! Böyle bir şey yapmıyor Yakup Kadri. Bir ölünün arkasından hem de daha toprağı kurumadan öyle şeyler yazıp kitaplaştırıyor ki, okusanız, "Hani marjinal bizdik?" dersiniz. Belki de Yakup Kadri'den aniden nefret eder büyük bir boşluğa düşersiniz. Bakın, insanlığın en yüce duygularından olan, şefkat ile alakalı nasıl yorum yapıyor ve bunu nasıl saçma sapan bir yoldan şiire bağlıyor: "Lakin, Haşim, acımak nedir, hiç bilmezdi. Her pайen (zındık) gibi kalbi mermerdendi. İşte, onun, hemşehrisi Fuzuli kadar büyük bir şair olamamasının sebebini burada aramak lazım gelir." Vallahi bravo kardeşim. Ölünün arkasından geliri mezarının yapımına harcanacak bir kitapta, aynı cümle içinde ölüyü hem zalim hem kötü şair hem de Türk olmadığı için düşük olduğunu iddia etmek Kâinat Vicdansızlık Rekoru'nun yeni sahibi olmak demek. Evet, Melih Cevdet Anday'ın aktardığına göre Yahya Kemal, Haşim'den konuşurken "Arap

Ahmet Haşim yazdığı şiir ile kendisinden yüz yıl sonraki insanlara, bizlere hitap etmeyi becerebilen bir şair. Âdeta zamana kılıç çekmiştir.

Haşim" dermiş, Bağdat doğumlu olduğunu anıstırarak. Haşim sanırım bu tabirlere üzülmüş, tabirlere mi üzülmüş yoksa gerçekten de Türk olmadığına mı bilmiyorduz.

Ama atakları bir türlü sona ermiyor Yakup Kadri'nin: "Ahmet Haşim, şiir yapmakta Yahya Kemal gibi bir usul ve cıgır sahibi olmak şöyle dursun, vezin nedir, kafiye nedir, onu da bilmezdi. Herhangi bir münekkitt (eleştirmen) onun şiirlerinde, bu bakımdan yüzlerce yanlış, sakat ve düşük noktaları kolaylıkla bulabilir." Skandal ya. Şunları yazarken ben utanıyorum yani, arkadaşım ölecek ve mezar taşının yapımında kullanmak üzere çıkardığım kitapta bu hakaretleri yazacağım! Allah'ım korkunç bir düşünce, perişanlık! Âdeta ölüyle dalga geçiyor. Arkadaşı, Yakup Kadri için bir ömür devam edecek güzel bir hatıra değil de âdeta bir kadavra; kesiyor, biçiyor, oynuyor. Kitap bir kara komedi filmi senaryosuna benziyor

Beni asıl kahreden şey, Haşim'in ölüm sebebi olarak Nurullah Ataç tarafından kendisine atılan iftiranın kaynağının da Yakup Kadri olması. Hadi, Ataç ile husumetleri vardı diyelim Haşim'in, ki herkesle hasım birisidir Ataç, sivri dilinden dolayı. Sana ne oluyor ki Sayın Yakup Kadri, en yakın arkadaşının ölümünü onun pis boğazlığına bağlıyorsun, utanmıyor musun?

Melih Cevdet'in aktardığına göre vaka aynen şöyle gelişmiştir: Tevfik İleri ağlayarak kürsüye çıkmış, "Şiirlerini pek bilmem ama bu büyük ozanımız aklıktan öldü," demiş. Bunun üzerine Ataç söz alıp "Ahmet Haşim yalancı dolmadan gitti," demiştir. Haşim'in dolmaya düşkünlüğünü Melih Cevdet de aktarır. Nişanlısının evine çağrıldığı gün patlıcan dolmasını çok beğendiğini söylemesi üzerine kızın annesi çaktırmadan Haşim'in ceketinin cebine kâğıda sarılı üç adet dolma koymuştur. Haşim bu dolmaları vapurda afiyetle mideye indirmiş. Bakın bakalım zalim Yakup Kadri, Ahmet Haşim kitabında onun her insanda olan normal iştahı ile alakalı ne diyor: "Ölümünden birkaç gün evvelki, son yazısının (yemeğe) dair bir kaside olduğunu da hatırlıyorum ve aynı zamanda, hastalığının birdenbire vahamet kesbetmesindeki (kazanmasındaki) sebepler içinde bir tabak yaprak dolmasının ne büyük bir rol oynadığına da vakıfız." Nerden vakıfsınız Sayın Kadri, ispat edebilir misiniz? Ölüm haberini bile gazeten öğrendiğiniz sevgili şair dostunuzun son gün ne yediğini nerden biliyorsunuz? Refakatçi olarak bulunmanız gereken hastanenin dışında, deniz manzaralı evinizde bu tespiti nasıl yaptınız?

Haşim ölür ve Melih Cevdet bu ölümü üç ihtimale bağlar, Haşim yalancı dolmadan mı ölmüştür, Elif Naci tarafından mı öldürülmüştür yoksa aklıktan mı? Yakup Kadri'ye göre dolmadan, Nurullah Ataç'a göre yalancı dolmadan, Tevfik İleri'ye göre aklıktan, Elif Naci'ye göre kendisi yüzünden... Elif Naci, Haşim'in eski öğrencisidir. Güzel sanatlar akademisindeyken bu öğrencinin sivri diline dayanamamış ve akademideki öğretmenliğinden ayrılmıştır. Elif Naci "Haşim'i Ben Öldürdüm" başlıklı yazısında bu meseleyi aktarır. Haşim'in katili ne eski öğrencisi Elif Naci ne ahlak ne de yalancı dolmadır. Zannımca Haşim'i hiç yaşamamış olmak öldürmüştür. Çünkü yanlış bedende olduğunu düşünen bir insan, bunun hiçbir zaman değişmeyeceğini anladığı gün ölür. Şair, yanlış bedende gezen bu insan, değişmez korkunç gerçeğe yüzleştiği gün bedeninden ayrılır. Ve onlarınki yaşamak değil, direnmektir. Şairlerin ortalama yaşam süresinin oldukça düşük olmasının sebebi budur. Ahmet Haşim ölmeden önce bir zaman yazdığı "Ölmek" şiirinde içinde bulunduğu ruh hâlini şöyle anlatır:

Firâz-ı zirve-i Sinâ-yı kakra yükselerek

Oradan,

Oradan düşmek ölmek istiyorum

*Şair, yanlış be dende
gezen bu insan,
değişmez korkunç
gerçeğe yüzleştiği gün
bedeninden ayrılır.
Ve onlarınki yaşamak
değil, direnmektir.
Şairlerin ortalama
yaşam süresinin oldukça
düşük olmasının sebebi
budur.*

BİR KÜPEYE AĞIT

"Bir küpeye ne kadar uzun yazılabilirse o kadar uzun yazacağım. Bu yazı yaşınca sevilmeyen, elleri koparırcasına ittirilen gencecik insanlara, bir küpe takma hikâyesidir..."

Bilesin, küpeler bize geç uğradı. Memleketi düşündürken, damı akan bir çatıyı ellerinde toplamaya çalışırken, hangi delikten girersem eğer geleceğin kalıplarından paçayı sıyıyırım diye diye mürekkepli tırnak aralarından kolonyalı mendilin ucunu sıvıltarak temizleyerek geçti. Peki söyle bana; hatırlar mısın üniversite sıralarında ne çok çaldılar kulaklarından ta kalbinin derinliklerine kadar "gibi" olmayı. Sen kollarının altında ağırlığına kitaplarını ıslanmadan evvelince koşar adım evinin en güzel köşesine dizme hayalleriyle tutuşurken belki arka kapağındaki yazıları okuduğun andaki sevincinin uzunluğu hayli hayli ev yolunun uzunluğunca sana yetecekken... Sen belki iyi bir okurdun, "Güzel olmak" dediler. Sen belki iyi bir dosttun, "Güzel giyinen olmak" dediler. Sen belki iyi bir komşuydun, "İyi giyinen güzel olmak" dediler. Yıllar evvel sevginin bir görsel değil, bir bilgi olduğunu okuduğumda bu kadar abartılı kalıpların arasında anlamlandıramamıştım. Ülkece abartıyı besbelli seviyoruz. İyi anne olmak, iyi eş olmak, iyi komşu olmak, iyi sevgili olmak, iyi kardeş olmak, iyi büyük kardeş olmak... Bunların arasında birini olmak yeterliyken hep en iyisinin bestelendiği bir anlayışın içerisinde bir yanımızı eksik bırakıyoruz. Söyle ki senin de kulağına bu besteyi döndüre döndüre çalmadılar mı? Bir anne kızına bir şiir yazmış. Şiir gibi değil, bir yemek sofrasında saçlarını tarayarak anlatmış:

*Peki yok mudur
senin de önceden
kalbini delip geçmiş
bir sevenin?
Yok mudur senin de
toka bulamadığında
paket lastiğiyle
bağladığın saçlarını
tek tek koparırcasına
çözmek durumunda
kaldığın sorunların?*

Sahip çıkacaksın tatlı kızım/ erkektir yapar ki budur şanı/ erkektir azıcık kıstırsan olmaz mı kuyruğunu?/ erkektir döner dolaşır, biraz alsın hevesini bulacaktır evinin yolunu/ kim yapar senden daha güzel üzümleri bir bir dizecek kabarttığı hamuru?/ erkektir besbelli çözemediği bir derdi vardır bilesin/ bak başına neler gelmiş biraz sabredeceksin/ aklı karışmıştır, bırak aklı geç de gelebilirsin/ bak ama yani erkekler güçlü kadınları sevmez, sanma ki yenebileceksin/ hem kim yapar senden daha güzel...

Peki yok mudur senin de önceden kalbini delip geçmiş bir sevenin? Yok mudur senin de toka bulamadığında paket lastiğiyle bağladığın saçlarını tek tek koparırcasına çözmek durumunda kaldığın sorunların? Biçilmiş bir tarla mı sundular da üzerine serilirsin önündeki her piknik örtüstünün? Bu sözcüklerin bir komedi dükkânında satılmayacağı kadar ciddi bir coğrafyada, en kısa yolu seçme imkânının olmadığını hesaba katarak söyle sevgili, ne diye yüklenirsin? Sabır kelimesi hissetmediklerin, senin yoluna ait olmayanlar için zorlama değil midir? Bunları düşünmeden edemiyorum senelerdir. Uykuya dalarken fısıldıyorum devamlı; sen ki, bu kalıplaşmış öğretilerle yürüdüklerinde yollarını, yanlarında durmak zorunda değilsin. Sen ki kalbini kırık bir hâle getirdiklerinde, aklının ne kadar geliştiğini başkaca bir kitaptan okuyamazsın. Bir kere, Instagram'dan yolladıkları bir başka profile, bir de yanına ilaştırdıkları "Baksana ne güzel kadın, nasıl da sevdirmiş kendini, nasıl da taratmış saçlarını bilmem kimce kuaförlerde..." yazılı metinlerde oradan oraya bulduğun tüm boşluklara isimler yazıp kendini yarıştırp durma. "Sevgilim, bir örnek alırsen?" dediklerinde aç avuçlarını. Sen ki avuçlarını su biriktirmek için havaya açmadın geceleri. Sen ki ellerini omuz hizasından yukarıya doğru kaldırdığında çokça pahalı entariler üzerine otursun diye bir giyinme kabininden diğerine geçmedin. Geçtin mi yoksa?

Zeynep Çelik

Şimdi bir salı sabahı, mevsim sıcak olsun... Bendeniz, 20'li yaşlarım ve cesaretim masanın etrafında oturup bize gölgesini bağışlamış bir servi ağacının yer yer olmayan yapraklarının külfeti alnımıza düşerken azarlayan bir iç çekişle dallarının seyrekliliğine atıfta bulunalım. Yaprakların noksan olduğu aralıktan süzülen gün ışığı masanın üzerindeki toprak ve yuvarlak yeşil tohumlu kurumuş ağaç topraklarının en büyük parçasının üzerine süzülürsün. Ben gün ışığının, baktığımda gözlerime düşmesine sinirlenmek yerine yoğun zihnimle sadece bakakalayım. Cesaretim masanın ortasındaki aydınlığı görür görmez yaşamış bir hikâyenin gerçekliğinden koparacak kadar farklı şekillere benzetsin onu. 20'li yaşlarım ışığın süzülüşünden ziyade, böyle şahane bir salı sabahını bir masanın etrafında geçirmemize yaftalanıp dursun. Benimle birlikte bir an beyaz bir örtüyü cesaretim pas ve tozlar içerisinde yanımızdaki sandalyenin üzerinden kaldırıp masaya uçan bir kartalın kanatlarını andıran açıklığıyla seriverdik. Bunu en son babaannemin üzerinde gördüm yıkadılar, kuruldılar sonra bir kartalın kanatlarını andıran bir genişlikle serdiler üzerine. 20'li yaşlarım bunu henüz görmemiş olsa da, bir anne kızına şiir yazmış. Şiir gibi değil, bir yemek sofrasındaki saçlarını tarayarak anlatmış:

Aç güzeller güzeli kızım sandıklarını/ sakla her zerresini içindekilerin ama zannetsinler gördüm sandıklarını/ erkektir şanıındandır söyleyin yollasınlar örtüsünü/ hem senden daha güzel kim yapabilir et yemeğinin türlüünü?/ erkektir vardır bir bildiği, sen beklemesini bil...

Bir anne bir şiir yazmış, sağından baksan noksan... Solundan baksan noksan... Bir tarakla taranırken saçları genç kızların, yumuşarmış hikâyelerin aslı. Ne yalan, ne dolan, ne a cı ki şürlerin arka fonuna hüzünlü müzikler koyarak uyutmuşlar gencecik kızların saçlarını. Örgüler hikâyenin aslını anlatmamak için öğrenilmiş en alengirli, en karmaşık yolmuş annelerin ellerindeki. Uzattıkça uzatmış ağızdan çıkan kelimelerinin zamanını. Zaman geçmez, kervan yürümez bir coğrafyada yalandan hikâyeler-

*Bir tarakla
taranırken saçları
genç kızların,
yumuşarmış
hikâyelerin aslı.*

rin arka fonuymuş saçları örgü örgü ayırmanın... Bunu en son babaannemin yüzünde gördüm, yıkadılar, kuruladılar sonra kartalın kanatlarını andıran genişlikte serdiler üzerine yalanları... Beyaz bir örtü gibi serdik toprağı üzerine. Saçlarını örmediği hiç bir sabah şahane olmadığından, üzerine beyaz örtüyü sermek için hiç hikâyesi bulunmadığından seviyordum onu. Divanda uzanırken bile son kez sevmediğini yine sevmiyor, sevdiğini yine seviyor, kokusunu beğenmediği parfümleri yine koklamıyor, kullanılmasının yasak olduğunu düşünen aile meclisinin önünde o kelimeleri cümlelerinin arasında yine kullanıyordu. Yanlış anlaşılaktan korktuğumuz zamanlarda her şeyi açıklama gereği duyardık, o ise aklına bile getirmezdi. İnsan anlaşılacak istediği zaman herkesin söylediği şeylerin aynısını söylemiş. Anlatılan hikâyelerin de özünde bu yatarmış. 20'li yaşlarım bunu henüz bilmediğinden ilk cümleyi o söyledi;

• Artık her salı sabahı hiç işimiz yokmuş gibi geliriz buraya. Daha gezilecek topraklar ve tadına bakılacak onca çiçek varken... Aşılmamış kalp diyorum... Anladın sen onu...

• Bir başka sabahlara bir başka hedefler diyorsun yani...

• Herkes beğenir beni... Bunun da külfeti başka tabii, kolay değil insan seçemiyor ki, ben de hop atlıyorum diğer zor eşigi aşacağım dağlara. Dağ derken anladın sen onu...

• Sayıları seviyorsun yani... Pekisöyle bana tüm dünya sevsen de seni, sen daha gerçek sen bile olamamışken, maskeni indirip kimselere yüzünü gösterememişken neyini seviyorlar senin?

• Açıkcası başarılıyım bu işlerde... İşler derken anladın sen onu...

• Sayıları seviyorsun yani... Peki söyle bana beş kişi çokça beğensin seni, her dediğini yerine getirsin. Sayıların bir önemi yoktur benim için, kalitesi nasıldır bu insanların?

• Ya tamam neyse ne... Neyse ne derken, anladın sen onu...

Önce yıkadılar beni, kuruladılar sonra kartalın kanatlarını andıran genişlikte serdiler üzerime yalanları... Ölümünden konuşamayanlar, ölüm üzerine istemsiz hikâyeler yazıp insanların yeryüzündeki cennetlerine bembeyaz bir örtü serdiler. 30'lu yaşlarıma kadar bembeyaz bir örtünün altında kalmış ben, küpe takmaya anca başlayabildim. Memleketi düşünürken, sevgililerim tüm o gülec yüzlü neşe dolu kadınlardan mutlaka birini seçerken, uçmayı öğrenen martıların havada süzülürken masmavi bir denizin tam da karşısında el ele tutuşup birbirlerine aşk şiirleri okurken onlar... Ne kavgalar, ne türküler okuyarak birbirlerinin canını çıkarma oyunlarının aylarına geldiklerinde... Yumruğu kadar olunca dertleri. Önce yıkadılar beni, kuruladılar sonra kendi oyunlarının kanatlarının genişliğinde serdiler üzerime yalanlarını... Henüz küpe takmaya yeni başladım. Rengârenk küpeler alıp kendi saçlarını kendim tarıyorum. Koltuğunun altında kitaplarla koştururken ne öğrenebilirim kâğırdediğin zamanlarda mümkün olmayan güzellik unsurlarından olduğunca, olanı yeni yeni uyguluyorum... Bir küpeyi kulağıma takana kadar bir mucit edasıyla yok oldular sevgililerim. Sevginin bir bilgi olduğunu, bir görsel olmadığını sen iyi bilirsin sevgilim. Bizi parça parça ayırıp yok ettikleri dijital bir çağda, alınındaki gözleri unutma. Bir küpe görürsen bir vitrinin camından, memleketi için fedakârlıkta bulunmuş, insanların acılarından dünyalar yaratmış kişileri bozuk para harcar gibi harcamamayı hatırla. Bir küpe kulağına gelip takılana kadar ne ömürler yaşıyor, ne badielere atlatılıyor hikâyeleri anlatmanın mümkün olmadığı Instagram çağında son hâlimizi gördüğümüz bir albümü gözlerimizin içine oyar gibi dayadılar sana. Sen başını kitaplarına, kararsızlıklarına dayasevgilim. Sizi kararsızlıklarınız bitirdi...

Önce
yıkadılar beni,
kuruladılar sonra
kartalın kanatlarını
andıran genişlikte
serdiler üzerime
yalanları...

KUŞATILMIŞ

Kuşatılmış kalelere dönüyorum
gözlerin kanıma dâhil olunca
Bu kainatın en derin dekoltesi olmalı gözlerin
Tüm dikkatim kanımdan çekiliyor sanki
iki apokaliptik müknaşis tarafından
Ve adım Demir'den dövdü benim
Tanrı'nın tezgâhında.

Manik depresif bir rüzgârın tavrını bürüdüm ruhuma
Coşkunluğumda yağınaladım,
kanıma kattım aşk denen ağacın yapraklarını
Yatıştığım da hepsini yerçekiminin çıplak kollarına
bıraktım
Vişne valsile ağır ağır süzöldüler
ömürlerinin son dansına duran meftun kelebekler gibi.
Hiçbir ölüm bu denli ritmik ve zarif olmamıştı
Ve gözlerin hiçbir suça böylesine iştirak etmemişlerdi
şimdiye kadar.

Bu kainatın en kalabalık gezegeni olmalı o gözler
Hatta Themis'in ıssızlığına,
bakışsızlığına ve başı fena hâlde dönen terazisine inat
ağırlığını koruyan iffetli, adil iki Tanrıça,
birinin gördüğünü diğeri susmayan.
Adı ne okunursa okunsun, mistik birer varlık onlar.
Tüm inancımı göğsümden söküp
yerine o gözleri koydum
Ve coşkunluğumda,
yerden yaklaşık on dokuz metre yükseklikteki
bir duvardan, göğsümdeki seli İbranice ağladım.
Yatıştığım da yerçekiminin çıplak, ıslak kollarındaydım.

Kaybedilen savaşılara dönüyorum
gözlerin kanıma dâhil olunca
İşgale uğramış bir b'aşk'ent adım
tarihe kalbimin kanıyla yazılan
O gözler bir şövalyenin zırhını delen
iki titanyum mızrak
Ve ben Eros'un işgüzarlığına yoruyorum bunu.
Dizlerin yerçekimine yenik düşüyor
hayattan kopan yapraklar gibi ağır ağır
Dudaklarımda tüm dinlere ait kutsal bir rutin
Kan gövdeyi götürüyor yalnızca,
ruhum hâlâ yerinde, sende, gözlerinin içinde.

HİKÂYESİNİ ARAYAN ADAM

Ay ışığı, sonbahar kızılığına boyanmış sokakların arasında parmak uçlarına basarak yürüyordu. Rüzgâr, evinden ayrılan her bir yaprağı ayrı ayrı dansa kaldırıyordu; nihayetinde ardına bakmadan bulduğu ilk ağaç dalına tırmanıp birdenbire gözden kayboluyordu. Az evvel yağmur yağmıştı. Kaldırımlara dökülen yıldızlar, yağmur damlalarının içerisinde cılız bir sesle yıkanarak aydınlatıyordu sokakları. Kapalı caddelerin soluğu, örtük kepenklerin ensesinde ıslanıyordu; gece, bir ışığın koynunda yörgülerle yoruluyordu. Az ötedeki otobüs durağının mırıltılarına ayak uydurmaya çalışarak gökyüzünde ahenkle süzülen bulutlar, güneye, Ay'ın ufukla buluştuğu yere eğiliyordu. Muhtemelen binaların karanlık cephelerinde saat ikiye geçiyordu; fakat alt sokakların aydınlık bahçelerinde henüz on bir olmamıştı. Saatin ikiye geçtiği yerlerde odaların gözleri uzaklara dalıp dalıp gidiyor; her birinin gözündeki ışığa yavaş yavaş perde iniyordu.

Deniz kıyısını avuçlarına almış bir genç adam, ağaç dallarından sarkan ışıkların altında oturmuş, dalgalar diziyordu suya. Bir martı sesi tuttu kendine, bir motor sesi tuttu. Kalktı, karanlığı kovalayan bir deniz feneri büyüttü gecenin ortasında. Aldı onu, sessizce yatırdı yere. Sallandı ışık ve uyudu gece. Artık bir bozkır karanlığının kızılığı çökmüştü denizin duvar diplerine. Oturdu, planlı tesadüflerin yoksulluğunu düşündü. Ürperirken parke taşları, dayadı içine yavaşça sırtını. On senelik bekledi, belki yirmi senelik bekledi. Beş dakika daha otursa nihayet bulabilirdi ömrü. Kalktı, yürürken suya bir tütün sardı, çimenin yeşiline bir mavi sürdü. Antikacıdan aldığı antik acılar geldi sonra aklına. Cebinde unuttuğu rüyasını çıkardı; baktı ve gördü. Görmek için bakmazdı genelde; ama bu kez bakmak için gördü. İçine dayadığı sırtı yosun tutmuştu. Yoksa yosun mu bir sırtı tutmuştu?

Sabah olmasına bin asırdan fazla vardı. Bir üçü kestirip gözüne, dokunmadan sektirdi suda. Sonra omuzlarını kaldırpıvurdu yere. Bir ayağını takip ederkendiğeri, kaybetti adımlarını. Heyhat, yolu da yaşılanıyordu işte! Bir salıncağın pas kokan köklerine uzandı düşül omuzlarıyla. Bir yıldız seçip boyadı toprağa. Birazdan otobüs yanaşmıştı durağa. Kalkıp biner miydi sahi?

Ağzından insan damlayan bir otobüs, dik bir yokuşu tırmanarak oturdu durağın önüne. Bir do, belki mi ya da solden çalınan bir klakson, sağdan solden buldu sahiplerini. Otobüse bindi, rüyasını deniz kıyısında bırakarak. Martı sesinin, motor sesinin de yeri yoktu bu orkestrada. Onları da bıraktı rüyasının yanına. Haklarını hep yersiz tükettirdi. İşte, yine öyle oldu ve dünyada bir yer edinebilme hakkını, otobüste bir yer edinme hakkıyla değiştirdi. Preslenerek otobüse sığdırılan bunca insan arasında, yanındaki koltuk boş olduğu halde, kimse oturmadı yanına. Sağındaki koltuğun boşluğunu unutmak için solundaki yansıda yer alan silüetinin boşluğuna baktı. Bir şehir, koşarak yanından geçiyordu işte. Ne zaman bir yolculuğa çıksa hep bu olurdu: Bir şehir, onun gitmediği yere doğru gözden yitinceye dek koşarak uzaklaşırdı. Bir kez olsun yakalamayı denedi bir şehri. Birkaç adım geriye çevirdi bakışlarını; fakat nafile! Şehrin adımları bakıp görmelerden hızlıydı işte... İçerisinin kasveti anbean artarken, bu insan selinin tek bir kelimesi anlaşılmasız gürültüsünden sıyrılabilmek için camın dışındaki sesleri duymaya çalışarak, bu kez başını dayadı içine. Bir bulutun çığlığını duydu ilkin. Bir göğün alev yutuşunu... Rüzgârın nefsi yetinmiyordu artık yapraklarla; ağaçları kaldırdı dansa. Kırkların geniş salonlarında yüzlerce ağacın dalları ara-

*Deniz kıyısını
avuçlarına almış
bir genç adam,
ağaç dallarından
sarkan ışıkların altında
oturmuş, dalgalar
diziyordu suya.
Bir martı sesi
tuttu kendine,
bir motor sesi tuttu.*

Erhan Aygün

sından geçen dumanların uğultulu nefesini doldurdu göğsüne. Yeniden yağmur yağacaktı. Bunu düşünerek gözleriyle soydu geceyi. Su, bütün çıplaklığının kirini yıkarken karanlığın, acısını duydu, geceyi kemiren yalnızlığın. İçinden kaldırıp başını, camını çalan yağmuru izledi. İlk durakta immek isterken hatırladı, ilkdurağın yirmi yıl geride kaldığını.

Sağır hislerin duymazlığını bilmeyen bütün körler, karanlığı dinleyinceye dek herkesi âma sanırdı. Kimse duyulmamış bir sesi, hangi bestekâr nasıl anlatırdı? Bir do, ince bir re gibi; ama fa diyez ile si bemol arasında kalınmış bir la sesi... Fakat bu ses; piyanoyla keman arasında, daha ziyade üflemlerle bir çalgının tellerine vurularak bestelenmiş, diyerek mi? İşte, içinde duyduğu buruşuk sesin tarifi bundan farksızdı! Bu sesin gölgesine ışık düşüyor, aydınlığına gece yağıyordu. Üstelik, çıplaklıktan soyunmamış bu gecede bütün kirlerin kokusu görülüyordu. İhlamur kokusuna çarparken eli, bir yaseminin rayihasını devirdi adam. Kâhin bunu görmüş müydü sahi? Kaldığı yerden değil, indiği yerden devam etmeliydi yaşamaya. Silue-

tini yansıda bırakarak düştü gölgesinin peşine. Kulaklarındaki durmak bilmeyen yaprak hışırtıları, zihninin üçra köşelerinde huzurun kalelerini zapt ettiğinden beri yürüyordu. Sükûtinun baskın sesine de güveni yoktu artık. Boğazından kulaklarına doğru yayılan ve ensesinde uyuşmalara neden olan bu sessizlik düğümü, göğsünün sancısına sebep oluyordu. Dayanılır şey değildi; ama ölmüyordu da... Pastel renklerle boyanan kaburgasının yüksek surları, ilk kez kalem tutan bir ressamın elinden çıkmıyordu. İşte, bütün iç karışıklıkları ve bunalımlı ruh halleri bundandı. Bütün bir hikâye boyunca konuşmayacağına dair de son bir söz vermişti, önsözde. Sözünü bildi; konuşmadı. Dalga dizemiyordu artık. Deniz fenerlerinin de hepsi kapamıştı gözlerini; büyütemedi bu kez hiçbirini. Ne bir martı ne de bir motor sesi tutabildi kendine. Bütün bu sessizlik ve gece içerisinde, kendi hikâyesini aramak için içindeki renklere boyanıp gitti adam. Gören biri olsaydı eğer, gecenin yitirdiğini söylerdi; ama o, gündüz de görülmezdi ki! Duyan, sadece karanlığın ayak seslerini duydu; kafiyemiz, ölçsüz bir ritimde...

BİRBİRİMİZİ ANLAMAMIZ

İÇİN, aynı dili konuşmamıza
gerek yok,
ezildikten sonra,
hepimiz aynı şarabız.

Kazım Koyuncu